...RAJNA
TUDIJSKA KN...
...ICA

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto IX. - Štev. 271 (2581) | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. | TRST, nedelja 15. novembra 1953 | Cena 25 lir

Naj živi Osvobodilna fronta!

DANES KONFERENCA OSVOBODILNE FRONTE

Priprave za pomembno konferenco Osvobodilne fronte, o katerih smo obširno poročali, so zaključene. Na zborovanjih, ki so obenem izvenele v mogočen protest našega ljudstva proti diktatu od 8. oktobra in proti vsej politiki priključevanja k imperialistični Italiji, so bili izvoljeni delegati, ki bodo danes zastopali vse osnovne organizacije OF na konferenci in sodelovali pri določanju smernic za nadaljnjo, še odločnejšo borbo proti diktatu in za to, da bo naš človek na svoji zemlji svoj gospod.

Politično poročilo na konferenci bo podal predsednik OF za Tržaško ozemlje tov. Franc Stoka, medtem ko bo podpredsednik tov. dr. Jože Dekleva poročal o spomenici, ki so jo slovenski župani tržaških občinskih svetovalci nedavno poslali Organizaciji združenih narodov in v kateri podrobno prikazujejo diskriminacijsko politiko ZVU proti Slovencem. V glavnih obrisih bo poročal tudi o obisku delegacije slovenskih županov in svetovalcev v Beogradu pri najodgovornejših voditeljih naše matične države in o vtisih, ki so jih delegati prinesli s tega obiska.

Po poročilih se bo razvila diskusija, med katero bodo spravnavali tudi besedilo resolucije, ki jo je pripravilo predsedstvo OF.

Za pomembnost konference je značilno tudi to, da se za njeno delo zanimajo tudi neodvisni tuji novinarji v Trstu. Konferenco in zahteve, ki jih bo na njej formulirali predstavniki najodločnejše in najdoslednejše protianeksionistične politične sile v Trstu, bo zabeležil tudi tuji tisk.

Pomembnost današnje konference OF smo na tem mestu že večkrat poudarili. Vendar lahko danes še enkrat ugotovimo, da bo njena važnost predvsem v stališču, ki ga bo na konferenci zavzela Osvobodilna fronta spričo nezaslišanega anglo-ameriškega diktata od 8. oktobra, spričo poskusov izsiljevanja Trsta in cone A Italije in spričo položaja, ki je nastal, ko sta odločna akcija jugoslovanskih narodov in njihove vlade ter ogorčeni odpor tržaškega ljudstva zabranila izvršitev diktata.

To stališče je predvsem važno zaradi tega, ker je OF najbolj borbena in dosledna politična organizacija v coni A, da se edina zares dosledno in odločno bori proti diktatu, da je to ona politična sila, ki je bila in je pobudnica vsega odpora, ki že ves mesec po objavi diktata izraža tržaško ljudstvo, zlasti slovensko, v najrazličnejših oblikah, na številnih protestnih zborovanjih, v napisnih akcijah, z odstranjevanjem sledov potujevalnega pritiska, z izobešanjem zastav itd. in z njim dokazuje, da noče ponovne italijanske okupacije in da je tudi ni pripravljeno dopustiti. Osvobodilna fronta je bila tudi pobudnik velikega javnega množičnega protesta Tržačanov obeh narodnosti na Trgu Garibaldi; Trst je takrat prvič po objavi diktata spregovoril in povedal ne tisto, kar so želeli avtorji diktata, temveč prav nasprotno: Nočemo Italije! To dejstvo je odmevalo po vsem svetu, generalu Wintertonu pa se je zaradi tega zdelo potrebno prepovedati vsa javna zborovanja.

Ni treba posebej poudarjati, da bo današnja konferenca vse to delo Osvobodilne fronte od objave diktata dalje potrdila in prav na podlagi te delavnosti, njenih rezultatov in izkušenj izdelala smernice za še odločnejše nadaljevanje borbe in za pritegovanje čim širših slojev prebivalstva v to borbo, v aktivni odpor proti ponovnemu zasužnjenju našega mesta po italijanskem imperializmu, proti gospodarskemu propadu in socialnemu nazadovanju vsega mesta ter proti narodni smrti slovenskega življa.

Osvobodilna fronta je namreč tista politična sila v Trstu, ki se ne opira samo na pomoč od drugih, pa naj bi bila ta pomoč še tako učinkovita in dragocena, temveč se opira v prvi vrsti na lastne sile, na borbo slovenskega in vsega ostalega demokratičnega tržaškega prebivalstva. Pri tem pa zaupa OF v podporo in pomoč jugoslovanskih narodov in njihovega vodstva, saj se dobro zaveda, kot tudi vsak pošten Tržačan, da gre le njim zahvala, da diktat še ni bil izveden in da se po našem mestu in ozemlju še ne petelinijo karabinjerji in berzaljerji. Nadalje računa Osvobodilna fronta s podporo vsega svetovnega javnega mnenja in vseh demokratičnih gibanj v svetu, ki so doslej pokazala, da so odločno na naši strani. Osvobodilna fronta bo storila vse, da bo svetovno napredno javno mnenje tudi v bodoče na naši strani, na strani jugoslovanskih narodov in na strani pravice.

Med smernicami, ki jih bo izdelala današnja konferenca OF, bo med najvažnejšimi tudi tista, ki bo še enkrat postavila in poudarila zahtevo, da se odstranijo vse posledice osemletne povojne politike favoriziranja italijanskega imperializma, priključevanja k Italiji in narodnostne diskriminacije, da se emisarji rimske vlade v ZVU, ki jih je Italiji poklonila lanska mešetarska londonska konferenca, iz Trsta naženejo, da se razveljavijo vse ostale protizakonite pozicije italijanske države v Trstu, da se iredentistom odvzame monopol civilne oblasti, ki so ga dobili in ga uporabljajo bodisi z imenovanjem od zgoraj, bodisi s protidemokratičnim volilnim zakonom, bodisi z drugimi sredstvi. Konferenca bo postavila zahtevo, naj se oblast demokratično izroči Tržačanom obeh narodnosti na podlagi popolne enakopravnosti, kot določajo mednarodni sporazumi.

Zaradi vsega tega bo današnja konferenca Osvobodilne fronte važen mejnik v borbi našega ljudstva proti tujemu jarmu in za svoje neodtujljive pravice.

Danes predpoldne govori maršal Tito na zaključnem volilnem zborovanju v Beogradu

Intervju maršala Tita v „Beogradskih novinah“ o vprašanjih izgradnje socializma in o nalogah bodoče ljudske skupščine - „Borba“ opozarja zahodne države, naj nehajo podpirati Italijo

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 14. — Jugoslavija je v znamenju razpoloženja zadnjih volilnih priprav. Jugoslovanska javnost z nestrpnostjo pričakuje jutrišnji dan, ko bo ponovno spregovoril maršal Tito. Njegov govor na Trgu republike v Beogradu ob 11. dopoldne bodo verjetno prenašale vse jugoslovanske radijske postaje.

Pojutrišnjem, 16. novembra, bodo volitve v zvezni svet ljudske skupščine v ljudski armadi, diplomatskih, konzularnih in drugih jugoslovanskih predstavništvih v inozemstvu ter na rečnih in pomorskih ladjah.

Volilni proglas, ki ga je objavil danes glavni odbor Socialistične zveze delovnega ljudstva Srbije, ponovno dokazuje enotno mišljenje ljudstva Srbije z ostalimi narodi Jugoslavije v vseh vprašanjih, zlasti še v vprašanju rešitve tržaškega vprašanja. Vsakdo, ki bi poizkusil ogrožati svobodo in suverenost ter druge življenjske interese naših narodov, poudarja med drugim proglas, naj ve, da bo naletel na pripravljenost vseh narodov Jugoslavije, braniti svoje pravice, da bo naletel na tako odločnost, kakršno so narodi Jugoslavije pokazali proti sklepu zahodnih sil, s katerim so hotele zadovoljiti zahteve italijanskega imperializma. Rešitev tržaškega vprašanja bi imela svojo vrednost samo, če bi bila zasnovana na spoštovanju pravic jugoslovanskih narodov in v preprečevanju italijanskih ekspanzionističnih protijugoslovanskih načrtov. Samo rešitev, ki bo onemogočila vsak poizkus napada in ogrožanje miru, bo rešitev v interesu miru, poudarja proglas.

Maršal Tito, poslanski kandidat sedmega volilnega okraja v Beogradu, je včeraj dal uredniku «Beogradskih Novina» nekaj izjav o bližnjih volitvah. O delavskem samoupravljanju je dejal, da se je pokazalo že v prvem obdobju zelo koristno in učinkovito. Koristi samoupravljanja so velike. Porastla je samoiniciativa in učinkovitost dela; v vseh podjetjih pa se je pokazala večja štednja in čuvanje opreme. Povečala se je izbira proizvodov z uvedbo svobodnega tržišča in s socialističnio konkurenco. Vendar ni bilo pričakovati, da bo vse šlo gladko brez težav, kajti naši ljudje se šele učijo upravljati, doslej pa so bili vedno najemniški delavci. Precej pomanjkljivosti je predvsem opaziti v vprašanju viška dobička in njegove razdelitve. Ponekod ne razumejo še potreb svojega kraja, za katere more iti učinek njihovega dela. So pa primeri, kjer delavci popolnoma razumejo, kakšen mora biti njihov odnos do skupnosti. Ti ljudje razumejo, ker so prav njihova sredstva namenjena vzpostavljanju kulturnih in socialnih ustanov.

Večkrat se ponavljajo vprašanja, kako bodo živeli pasivni kraji, kjer ni dohodkov iz tovarn ali podobno. V takih krajih postavljamo in bomo še postavljali velike delavnice, predelovalno industrijo itd. Naša država je skupnost, v kateri ne more in ne sme biti privilegiranih ali zapuščenih.

O nalogah bodoče ljudske skupščine je maršal Tito poudaril napore za povečanje življenjske ravni prebivalstva. Obeta se dobro glede padca cen kmetijskih pridelkov kot rezultat zmanjšanja cen tekstilov. Dani so vsi pogoji za izboljšanje življenjske ravni, je poudaril maršal Tito, in to se bo lahko izvedlo, ko bodo odstranjene zunanjepolitične ovire, ki posredno vplivajo kot zavora pri izboljšanju življenjske ravni.

Podpredsednik jugoslovanskega Zveznega izvršnega sveta Moša Pijade ugotavlja v uvodniku današnje «Borbe» v zvezi z volilno kampanjo, da je ta kampanja pokazala demokratični značaj jugoslovanskega političnega in gospodarskega sistema. Ta kampanja je istočasno pokazala kako smešne so trditve nekaterih, da brez strankarskega sistema ni demokracije.

Današnje beograjsko časopisje objavlja poleg intervjuja maršala Tita «Beogradskim Novinam» o novih perspektivah razvoja samoupravljanja in o odnosih med lokalno skupnostjo in podjetji ter vesti v zvezi z volitvami in drugimi aktualnimi mednarodnimi dogodki mesta tudi članek prof. dr. Milana Bartoša o rešitvi tržaškega vprašanja in mednarodni ureditvi statusa Trsta, o katerem smo že poročali.

Poleg tega glasilo Zveze komunistov Jugoslavije «Borba» v uvodnem članku opozarja zahodne sile, da zavzemajo v tržaškem vprašanju še vedno pristransko stališče. To velja ne samo za ZDA in Veliko Britanijo, poudarja «Borba», temveč tudi za Francijo. List nadalje poudarja v zvezi s komentarji zahodnih listov in novinarskih agencij, ki menijo, da je potrebno, da zahodne sile še nadalje popuščajo italijanskemu izsiljevanju, da je taka pot popolnoma zgrešena in na škodo miru v svetu.

Dejstvo, da zahodne sile nadaljujejo politiko popuščanja Italiji, poudarja «Borba», pomeni, da so še vedno na napačni poti, ki ne more pripeljati do rešitve tržaškega vprašanja. Po mišljenju «Borbe» lahko takšna politika pripelje do usodnih posledic, ki ne bodo omejene samo na Trst. Celotna politika in stališče zahodnih sil v zvezi s Trstom in favoriziranje italijanskega stališča ni v skladu z interesi kolektivne varnosti, ugotavlja «Borba». Nasprotno, ta politika spravlja v resno nevarnost vse, kar je bilo doslej zgrajenega na tem področju. Na koncu ugotavlja «Borba», da se zahodne sile niso ničesar naučile iz zadnjih krvavih fašističnih provokacij v Trstu.

Kljub poizkusom, da se pred svetovno javnostjo prikažejo kot nepristranski posredovalec, zavzemajo tri zahodne sile v tržaškem vprašanju pristransko stališče. One upoštevajo samo interese Rima in v vsaki potezi mislijo prvenstveno na to, kako bo ta ali oni korak sprejet v Rimu, poudarja ob zaključku «Borba».

Državni tajnik za zunanje zadeve Koča Popovič je prejel brzojavki od predsednika avstrijske vlade Raaba in zunanjega ministra dr. Gruberja. Raab se Popoviču zahvaljuje za prisrčne besede, ki mu jih je poslal ob povratku iz Avstrije. «Zame in za vse člane avstrijske zvezne vlade, prav tako kakor tudi za vas, je bilo veliko zadovoljstvo, da smo z vami vzpostavili neposreden stik ter tako prispevamo k dobrim sosedskim odnosom med našima državama».

V svoji brzojavki izraža minister Gruber prepričanje, da so razgovori med Kočo Popovičem in avstrijskimi državniki kažipot k uspešnemu razvoju prijateljskih soseskih odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo.

B. B.

Ozadje krvavih provokacij v Trstu v poročilih britanskega tiska

Italijanska vlada je še pred 3. novembrom sporočila gen. Wintertonu, da bo verjetno prišlo do neredov in ga vprašala, ali namerava uporabiti vojaštvo - Angleško zunanje ministrstvo zavrača zahtevo po preiskavi o tržaških dogodkih

LONDON, 14. — Predstavnik Foreign Officea je izjavil, da je angleška vlada zavrnila italijansko zahtevo o ustanovitvi preiskovalne komisije OZN v zvezi s tržaškimi dogodki. Predstavnik je pri tem opozoril, da je Eden že zavrnil podobno zahtevo po preiskavi in izrazil v spodnji zbornici popolno zaupanje britanske vlade v poveljnika cone, generala Winterton.

Glasnik britanskega zunanjega ministrstva je potrdil, da so se včerajšnji razgovori zahodnih diplomatskih predstavnikov v Beogradu z državnim podtajnikom za zunanje zadeve dr. Alešem Beblerjem nanašali na poizkus, da bi našli skupno osnovo za sklicanje konference petih o Trstu. Pristavil je, da zahodne sile niso predložile Rimu in Beogradu še nobenega konkretnega načrta.

Diplomatski dopisnik londonskega «Daily Telegrapha» pa omenja včerajšnji demanti «Timesove» vesti, da je Italija ugodno sprejela jugoslovanske predloge o konferenci izvedencev in piše, da so vlade ZDA, Francije in Anglije včeraj tudi same predlagale konferenco «na tehnični ravni». List pravi, da so diplomatski predstavniki treh držav v svojih včerajšnjih razgovorih v zunanjih ministrstvih v Rimu in Beogradu predložile načrt «ankete na nizki ravni» ki bi jo skupno izvedli predstavniki petih držav, po možnosti v Švici. Ta sestanek ne bi bil nadomestilo za konferenco petih, temveč bi jo samo pripravil.

Angleški listi objavljajo nekaj zanimivih dopisov svojih dopisnikov iz Trsta, ki osvetljujejo vsaj deloma ozadje krvavih provokacij v prvih dneh novembra.

Tako poroča posebni dopisnik lista «Manchester Guardian», da je imel razgovor z generalom Wintertonom in da mu je ta med drugim povedal, da po objavi sklepa od 8. oktobra ni pustil pri italijanskih oblasteh nobenega dvoma o tem, da je treba ves čas, dokler bodo Angleži še odgovorni za upravo cone A, njihove ukaze prav tako spoštovati kot v preteklosti. Vendar, nadaljuje dopisnik, je general «upošteval razburjenje Italijanov zaradi tega sklepa» in «toleriral ilegalno razobešenje zastav na javnih poslopjih», in to od 8. do 13. oktobra, «ko se mu je končno posrečilo, da so Italijani snell zastavo z občinske palače», ker je vedel, da bi 3. in 4. novembra utegnilo priti do neredov.

Kot nadaljuje dopisnik lista «Manchester Guardian», mu je general Winterton dejal: «Opozoril sem župana Bartolija več dni prej, da se zastava ne sme ponovno razobesiti. Če bi bila razobešena — sem dodal —, bi jo dal takoj odstraniti. Bartoli ni upošteval teh navodil, temveč je 3. novembra iz Rima poslal izzivalno navodilo, naj razobesijo zastavo. To se je zgodilo ob 7.30 zjutraj. Tri minute kasneje je zastavo po ukazu generala Wintertona odstranil ameriški častnik, ki je bil v bližini z majhnim oddelkom, pripravljen, da nastopi v primeru nepokorščine. Tako je bilo določeno, da zastava ne sme biti razobešena, dokler bodo Angleži ostali v Trstu».

Dopisnik nadaljuje, da je vprašal generala Wintertona, kaj misli o italijanski propagandi, da je bil ta ukrep v zvezi z italijansko zastavo razlog za «spontano» eksplozijo ogorčenja med Tržačani. General je odgovoril, da mu ni prav nič težko reči, da ga je italijanska vlada nekaj dni poprej obvestila, da je verjetno, da bo v Trstu prišlo 3. in 4. novembra do neredov. Italijanska vlada ga je tudi vprašala, ali bo uporabil čete, da bi zadušil nerede. General Winterton pa ni hotel zadostiti radovednosti italijanske vlade o teh podrobnostih. Odgovoril je samo, da je on odgovoren za vzdrževanje reda v Trstu in da bo red tudi vzdrževal.

«Manchester Guardian» nadeljuje, da pade velik del odgovornosti za nerede na «Odbor za obrambo italijanstva Trsta», ki ga je nedavno ustanovil župan Bartoli in ki ga Bartoli tudi vodi. Ta odbor, pravi list, je po streljanju 5. novembra proglasil splošno stavko in povzročil priliv prebivalstva na ulice, kar je olajšalo hujskaško delo voditeljem škvader MSI.

O fašističnih škvadrah v Trstu govori obširneje londonski «Times» v številki od 11. novembra. List pravi, da «nekateri odgovorni italijanski elementi v Trstu priznavajo, da je nerede organiziralo nekaj skupin», da pa pravijo, da je policija nastopila preveč ostro; vendar da trdijo isti elementi, da je prebivalstvo do grla sito «določenih južnjakov, ki živijo v Trstu in ki so znani kot poklicni hujskači». Kadar koli se zberejo študenti, da bi demonstrirali, se pojavijo ti elementi v kritičnih trenutkih, prevzamejo vodstvo in poskušajo dati demonstracijam skrajno nasilen značaj. Zdi se, da je mogoče te osebe približno razdeliti med škvadre iz Cavane in z Akvedota. Zatrjujejo, pravi «Times», da sta obe skupini imeli glavno vlogo v nedavnih neredih. Italijanske stranke niso nikdar niti z besedico obsodile teh škvader, vendar se zdi, da se v zadnjem času bojijo, da bi lahko tudi njim škodovale.

List navaja nato pregled dogodkov pretekli četrtek v povezavi z delavnostjo tolpe z Akvedota, in sicer tako, «kot pripovedujejo osebe, katerih lojalnost do Italije nikoli ni bila dvomljiva». Zjutraj je bil eden izmed najvplivnejših članov tolpe, že leta znan kot podpihovalec, skupno s skupino približno petdeset mladeničev na Akvedotu. Policija jih je razgnala, pri čemer je dobil njihov voditelj, udarec s kijem na glavo. Zdi se, da je tisti tip imel popoldne eno glavnih vlog v izgredu, med katerim sta bili dve osebi ubiti pred cerkvijo sv. Antona po obredu posvetitve. Temu obredu je prisostvovalo «določeno število mirnih meščanov, nekaj študentov ter člani tolpe iz Cavane». Zatrjujejo, da je vodja tolpe z Akvedota prišel s povezano glavo «in v spremstvu nekaterih svojih pribočnikov, da so ga tam sprejeli «z zmernim ploskanjem» in da je razglasil, da je policija prepovedala obred posvetitve. Ta laž je tipičen primer, kako delujejo te tolpe.

To pravi «Times», in opisuje še, da je bivši demokristjanski poslanec Tanasco poskušal zaustaviti mladeniče, ki so napadali kvesturo, da pa je prevladala avtoriteta njihovega voditelja. List pravi še:

«Zatrjujejo, da tolp iz Cavane in z Akvedota ne plačuje nobena izmed tržaških političnih strank, temveč da že dolga leta dobivajo denar izven cone A. Določeno število bivših italijanskih častnikov je med 21 osebami, ki jih je v zadnjih dneh aretirala civilna policija iz varnostnih razlogov».

«Times» omenja tudi incident z zastavo in pravi, da so bili italijanski voditelji v Trstu nasprotni sklepu župana Bartolija, ki je vztrajal pri tem, naj se razobesi italijanska zastava na občinski palači tudi potem, ko ga je general Winterton obvestil, da jo bo dal odstraniti.

Tudi tednik «Spectator» prinaša članek o vzrokih, ki so privedli do neredov v Trstu. Med drugim se zavzema za pomirjenje duhov. Čimprej se bo to zgodilo, tem bolje, kajti nedavni dogodki so zadržavali diplomatska pogajanja za konferenco, ki naj uredi tržaško vprašanje ter omogoči Angležem in Amerikancem, da končajo svojo nehvaležno nalogo. Trst postaja normalen in razsodnejši Italijani tam priznavajo, da se zdi, da so bili nemiri vse kaj drugega kakor spontani in nedolžni.

«General Winterton je to sam nekoliko osvetlil — pravi dalje list — ko je objavil, da ga je italijanska vlada obvestila, da bodo 3. in 4. novembra verjetno nemiri v Trstu in ga vprašala, ali bi hotel uporabiti vojaštvo za ohranitev reda. Italijanska vlada vztraja pri svojem uradnem stališču, da so nastali nemiri zato ker je general Winterton odklonil dovoljenje izvesiti italijansko zastavo na občinski palači in ker so zastavo zaplenili, ko so jo poskušali razobesiti. Toda jasno je, da bi fašisti in drug motilci miru, ki so prišli na Tržaško ozemlje iz Italije, našli kak drug izgovor za nasilje».

Zahodni komentarji včerajšnjih izjav Molotova

V Londonu izjavljajo, da te izjave ne bodo spremenile sklepov treh zahodnih vlad o odgovoru na zadnjo sovjetsko noto

WASHINGTON, 14. - Funkcionarji državnega departmaja so danes izjavili, da so sovjetski voditelji očitno zaskrbljeni, da ne bi konferenca treh ki bo prihodnji mesec na Bermudih, še bolj okrepila stališče treh zahodnih držav v hladni vojni. Nov dokaz tega zaskrbljenja je nenadna tiskovna konferenca, ki jo je včeraj sklical Molotov v Moskvi. Neki funkcionar državnega departmaja je izjavil, da skuša Molotov razcepiti zahodne države v Evropi.

Predstavnik britanskega zunanjega ministrstva pa je izjavil, da ni bistvenih razlik med včerajšnjimi izjavami Molotova in zadnjo sovjetsko noto, o kateri je Eden izjavil, da vsebuje številne nesprejemljive pogoje. Predstavnik je dodal da je sovjetska vlada morda zaskrbljena zaradi neugodne reakcije na zadnjo noto in da je zaradi tega sklenila prikazati to noto v drugačni luči, ne da bi spremenila njeno bistvo.

Predstavnik Foreign Officea je dalje izjavil, da včerajšnje izjave Molotova ne bodo spremenile sklepov treh zahodnih vlad glede odgovora na zadnjo sovjetsko noto, o katerem se sedaj posvetujejo predstavniki treh vlad v Parizu. Dodal, je še, da odgovor na noto ne bo nikakor pod vplivom sklicanja bermudske konference, kakor tudi ni ta konferenca v nobeni zvezi z odgovorom na noto.

Tudi v Parizu izjavljajo, da so bile včerajšnje izjave Molotova ponesrečen propagandni poizkus, da bi pripravili Francijo, da se odcepi od svojih zahodnih zaveznikov. Pariški list «Le Monde» piše, da so bili tudi najbolj vztrajni zagovorniki pogajanj med Vzhodom in Zahodom razočarani nad izjavami Molotova. Opazovalci so ugotovili, da so izjave Molotova prišle kmalu potem, ko je general De Gaulle pozval francosko vlado, naj se začne pogajati s Sovjetsko zvezo.

V Bonnu pa izjavljajo v uradnih krogih, da skuša Molotov znova podžgati v Franciji strah pred nemško nevarnostjo in v zadnjem trenutku razbiti zahodno fronto ter preprečiti tako haaško kakor bermudsko konferenco.

Truman bo govoril po radiu o zadevi White

NEW YORK, 14. — Bivši predsednik Truman je sporočil da bo v ponedeljek po radiu in morda tudi po televiziji pojasnil ameriškemu ljudstvu zadevo White.

S tem v zvezi je demokratični poslanec Francis Walter sinoči izjavil, da je izvedel, da je Truman imenoval Whiteja za ravnatelja v Mednarodnem denarnem skladu spozaumno s FBI. Walter trdi, da so se o tem sporazumeli takratni pravosodni minister Clark, finančni minister Vinson —in ravnatelj FBI, Edgar Hoover, zato da ne vzbudijo suma med osebami, ki so že bile pod nadzorstvom. Dogovorili so se tudi, da bodo Whiteja skrbno nadzorovali. Poslanec Walter je dalje predlagal, naj senatna komisija za notranjo varnost zaslišI Hooverja s tem v zvezi.

ZLI DUH V TRSTU

Tako vidi švicarski tednik «Die Weltwoche» tržaške provokacije.

SPOMENICA

Slovenskega gospodarskega združenja vladam ZDA, Anglije, Francije in FLRJ

Slovensko gospodarsko združenje je poslalo angleški, ameriški, francoski in jugoslovanski vladi sledečo spomenico:

VLADI ZDRUŽENE KRALJEVINE VELIKE BRITANIJE IN SEVERNE IRSKE
LONDON

VLADI ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE
WASHINGTON

VLADI FRANCOSKE REPUBLIKE
PARIZ

VLADI FEDERATIVNE LJUDSKE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
BEOGRAD

SLOVENSKO GOSPODARSKO ZDRUŽENJE v Trstu si šteje v čast in dolžnost nasloviti v imenu vseh svojih članov na ugledno Vlado v tem trenutku, ko se odloča usoda Trsta, naslednjo

SPOMENICO

Slovensko Gospodarsko združenje v Trstu je združenje, ki šteje 820 članov, to je slovenskih tržaških gospodarskih ustanov in podjetij (trgovskih, industrijskih, prevozniških, finančnih in drugih).

Podpisano Združenje opozarja ugledno vlado, da bi izvršitev sklepa anglo-ameriških vlad od 8. oktobra t. l. o priključitvi cone A STO k Italiji pomenila smrten udarec tržaškemu gospodarstvu iz mnogih razlogov, med katerimi navajamo tu samo najvažnejše.

Borba Trsta za politično in gospodarsko neodvisnost traja že stoletja. V tej borbi je Trst naletel v Benetkah na najopasnejšega nasprotnika in se je zaradi tega že leta 1382 tudi politično navezal na svoje naravno zaledje, ki so mu takrat gospodovali Habsburžani. Od tedaj se je Trst v tesni naslonitvi na svoje naravno zaledje iz mesteca razvil v evropsko luko z jasno določenimi funkcijami, izvirajočimi iz njegove naravne zemljepisne lege. Ta naravni vzpon Trsta je nenadoma zavrla in prekinila njegova priključitev k Italiji leta 1918. S priključitvijo k Italiji je bil Trst politično in gospodarsko odrezan od svojega zaledja. Poleg tega pa je Italija, ki razpolaga s številnimi lukami — med katerimi njegov stoletni naravni tekmec Benetke — vsestransko favorizirala svoje luke v škodo interesov Trsta. Italijanska politika je imela v tem razdobju za posledico izreden gospodarski vzpon Benetk, na škodo Trsta, kateremu je izumetničeno izpodrivala funkcijo njegove luke in hkrati povzročilo njegovo gospodarsko propadanje.

Tržaška mornarica je bila porazdeljena med italijanske luke, istočasno pa so mestu bile odvzete njegove najbolj donosne tradicionalne pomorske proge. Tudi vse ostale gospodarske panoge so prišle v popolno odvisnost italijanskih finančnih skupin, tako da je Trst izgubil svojo neodvisnost in možnost lastne iniciative na vseh področjih.

Italija je prinesla v Trst našemu in srednjeevropskemu miljeju in tradicijam popolnoma tuje pravne, administrativne in davčne institucije, metode in poslovanja ter zlasti znani škodljivi italijanski birokratizem.

Prihod Italije pa je še posebno za Slovence pomenil — kot je že splošno znano — uničenje in propast tudi slehernega gospodarskega izživljanja, imetja in do tedaj bujnega ekonomskega življenja.

Velik del slovenske imovine je bil nezakonito zaplenjen, likvidiran, oropan ali požgan ali na kak drugi način uničen; tako denarni zavodi, zadruge vseh vrst in druge gospodarske ustanove.

Nič drugače ni Italija ravnala proti zasebni gospodarski dejavnosti. Ta gospodarska diskriminacija Italije proti Slovencem je imela za posledico njihovo masovno izseljevanje iz rodne zemlje.

Slovenski gospodarski krogi se tudi v povojni dobi v nadaljevanju fašistične politike sistematično izključujejo iz vseh javnih gospodarskih zastopstev (kot Trgovska, industrijska in poljedelska zbornica, «Ente Zona Industriale», «Ente per il Turismo» itd., ter iz vseh komisij upravnega, davčnega in finančnega značaja.

Na žalost niti po letu 1945 ni bila Slovencem poravnana ogromna gmotna škoda, ki so jo dotlej utrpeli, ravno zaradi posegov italijanske vlade pri upravi Z.V.U., še manj pa je pričakovati, da bi poravnala škodo Italija, če bi ji Trst znova pripadal.

Kvarne posledice gospodarske podreditve in vključenja cone A v italijanski gospodarski in carinski sistem na podlagi rimskih dogovorov iz leta 1948 in londonskega sporazuma leta 1952 se čutijo že danes, kajti v okviru italijanskega gospodarskega sistema je bil Trstu tudi v povojni dobi onemogočen svoboden gospodarski razmah v naslonitvi na njegovo naravno zaledje.

Iz vseh teh razlogov bi pomenila uresničitev anglo-ameriškega sklepa od 8. oktobra 1953 dokončno propast tržaškega gospodarstva in njegove luke ter s tem poleg vseh drugih posledic še nevarno povecanje armade brezposelnih v svetu in zniževanje življenjske ravni našega človeka.

Prosimo tedaj, da ugledna vlada stori vse, kar je v njeni moči, da se najde rešitev, ki bi omogočila Trstu, da bi zopet vršil, neodvisno, svojo funkcijo, ki mu pripada po njegovi naravni legi in zgodovinskem razvoju.

V Trstu, 13. novembra 1953.

PRVI SPORAZUM dosežen v Panmunjomu

Sporazumeli so se o dnevnem redu pripravljalne konference, pravo delo pa se šele začenja

PANMUNJOM, 14. — Delegati 16 držav in kitajsko-korejski delegati, so se danes sporazumeli o dnevnem redu, tako da bodo na pripravljalni konferenci razpravljali istočasno o dnevu in kraju ter o sestavi politične konference o Koreji v dveh tehničnih pododborih.

Do sporazuma je prišlo, ker sta obe strani pristali na koncesije. Kitajsko-korejska delegacija je pristala na istočasno razpravljanje o času, kraju in sestavi politične konference, delegacija združenega poveljstva pa je pristala na to, da bo sporazum veljaven, le če bo dosežen sporazum o vseh vprašanjih. To pomeni, da se je treba sporazumeti tudi o sestavi konference, zato da bo veljaven morebiten sporazum o dnevu in kraju iste.

Po današnji seji je general Dean izjavil, da se pravo težko delo začenja šele sedaj, da pa je optimist.

V britanskem zunanjem ministrstvu izjavljajo, da jim ni nič znano o govoricah, da namerava Churchill predlagati konferenco o Koreji, katere bi se razen štirih velesil udeležile tudi Kitajska in obe korejski republiki. Obveščeni krogi dodajajo, da gre za eno od številnih domnev, ki jih sedaj proučujejo v Washingtonu.

Eisenhowerjev govor v kanadskem parlamentu

OTTAWA, 14. — Predsednik Eisenhower, ki je včeraj prišel na obisk v Ottawo, je danes govoril v kanadskem parlamentu.

V svojem govoru je dejal, da so ZDA pripravljene proučiti vsa sredstva, ki naj zagotovijo mir v svetu. Nato je dejal, da je treba v skupnih obrambnih načrtih upoštevati, da Sovjetska zveza sedaj lahko sproži atomski napad na Severno Ameriko in na druge države, ki so bližje SZ. Zato je potrebna stalna budnost. Govoril je nato o važnosti NATO ter je dejal, da je želja ZDA poizkušati s prijatelji in s komer koli vse poti, ki vodijo do miru pri čemer se bodo poslužile vseh sredstev, ki gredo od normalnih diplomatskih poti do OZN. Poudaril je, da ni takih problemov, ki bi bili nerešljivi.

Zatem je govoril o gospodarskih vprašanjih in dejal, da se v ZDA vedno bolj priznava, da ostale prijateljske države ne morejo razviti svoje proizvodnje in svojega gospodarskega potenciala brez naporov na področju mednarodne trgovine. Izrazil je upanje, da bo komisija, ki mora pripraviti novo ameriško gospodarsko politiko, našla «tako rešitev, ki bo deležna podpore ameriškega prebivalstva in bo hkrati služila interesom ZDA in svobodnega sveta». Končno je Eisenhower izjavil, da bodo ZDA in Kanada zajemčile obrambo severnoameriškega kontinenta, ne da bi znižale obljubljeno pomoč Zahodni Evropi in ne da bi pozabile svoje prijatelje na Pacifiku.

30 milijard škode zaradi poplav v Kalabriji

RIM, 14. — Strokovnjaki italijanskega ministrstva za javna dela cenijo škodo, ki so jo povzročile nedavne poplave v Kalabriji, na 25 do 30 milijard lir. Obenem sodijo, tudi na podlagi zadnjih izvidov na terenu po poplavah, da bi bilo potrebno za ureditev hudournikov in druga dela v Kalabriji izdati približno 160 milijard lir. Ta številka je za italijanske razmere tako ogromna, da nihče ne ve, kje bi bilo mogoče dobiti potrebni denar. Kritje za najnujnejša dela imata samo ministrstvo za kmetijstvo in Sklad juga.

Za primerjavo bo primerno navesti, da predvideva načrt po zakonu od 31. januarja 1953 17 milijard lir za popravilo nasipov in ostala dela na celi vrsti rek in hudournikov: Pad, Adiža, Panaro, Secchia, Tanaro, Tartaro, Canal bianco, Lambro, Tibera, Arno, Simeto, Calore in drugih. Zakon o sanaciji kalabrijskih hudourniških področij je bil sprejet že leta 1908, pa je — kot marsikaj v Italiji — do danes ostal na papirju.

Pred zasedanjem podonavske komisije

BEOGRAD, 14. — Devetega decembra letos se bo začelo deveto redno zasedanje podonavske komisije v Galcu. Dnevni red predvideva med drugim proučitev poročila o delu komisije v tem letu ter načrta za prihodnje leto, vprašanje izvršitve budžeta za leto 1953, načrta budžeta za prihodnje leto in sklepov glede koordinacije hidrometeoroloških ugotovitev in drugo. Jugoslovanska delegacija v podonavski komisiji je poslala 17. oktobra letos tajništvu komisije zahtevo, naj bi na dnevni red zasedanja postavili kot posebno točko spremembo sedeža podonavske komisije, ki naj bi ga prenesli iz Galca v Budimpešto ali Bratislavo, to pa za izboljšanje pogojev dela komisije.

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan je leta 1670 umrl Jan Amos Komensky, češki pedagoški pisatelj.

TRŽAŠKI DNEVNIK

DANES, nedelja 15. novembra Leopold, Volčica
Sonce vzide ob 7.04 in zatone ob 16.35. Dolžina dneva 9.31. Luna vzide ob 13.26 in zatone ob 24.00.
JUTRI, ponedeljek 16. novembra Otmar, Večerin

Proti diktatu, proti rimskim emisarjem, proti monopolu iredentistov v civilni upravi in gospodarstvu!

Članom glavnega odbora OF

Vsi člani glavnega odbora Osvobodilne fronte so vabljeni, da se polnoštevilno udeležijo današnje konference OF, ki bo v Ul. Ruggero Manna štev. 29 ob 9. uri dopoldne.

Izvršni odbor OF

Zborovanji OF v Barkovljah in na Proseku

Snoči je bil na Proseku množični sestanek za vaščane Proseka in Kontovela, na katerem je v imenu glavnega odbora OF govoril tov. Stanko Bole. V svojem govoru se je dotaknil vseh važnejših vprašanj v zvezi z zadnjimi dogodki, pri čemer je še posebno poudaril položaj, ki je nastal po sklepu vlad Anglije in Amerike od 8. oktobra. Podrobno je analiziral vzroke neredov v Trstu ter ugotovil, da jih je organizirala italijanska vlada po svojih lokalnih iredentističnih in fašističnih organizacijah, pri čemer pa pade dobršen del odgovornosti tudi na škofovsko kurijo in na samega škofa, ki je izrabil dopoldanske nerede pred cerkvijo sv. Antona novega zato, da je v kočljivem trenutku naznanil ponovno posvetitev, nakar je prišlo do prvih, sicer naročenih žrtev.

Tov. Bole je nadalje prikazal vlogo Vidalija in njemu podrejenih članov vodstva kominformistične stranke v Trstu ter jih razkrinkal kot izdajalce delavskega razreda ter agente v službi italijanskega imperializma.

Po diskusiji so prisotni izvolili 11 delegatov, ki bodo zastopali člane OF s Proseka in Kontovela na današnji konferenci.

Podoben sestanek je bil tudi v Barkovljah, kjer je govoril tov. Ukmar. Tudi na tem sestanku so izvolili delegate za današnjo konferenco OF.

Tov. Brune Unašič ni več med nami

13. t. m. je po dolgi bolezni umrla tov. Unašič Bruna s Konkonela. Kljub svojim mladim letom se je tov. Bruna že v prvih dneh vključila v narodnoosvobodilno borbo slovenskega ljudstva in se tej borbi tudi vsa predala. Od l. 1943 je bila kurirka v vojaških enotah IX. korpusa in kot taka prestala neštevilne težave kurirske službe izpostavljajoč se stalni nevarnosti za življenje. Bruna je bila zgled požrtvovalnosti in predanosti naši sveti borbi za svobodo, od katere ni odnehala niti tedaj, ko so ji vojni napori načeli zdravje.

Čeprav priznana za 100-odstotno invalidko, je tov. Bruna bila do svojih poslednjih moči zvesta borka za svoje ljudstvo.

Vsi njeni bojni tovariši se je spominjamo kot take in jo bomo tudi ohranili v spominu kot sveta: zgled domoljubnosti.

Draga Bruna, počivaj mirno v svoji slovenski zemlji, za katere svobodo si dala življenje.

Tvojim žalujočim naše iskreno sožalje.

(IZ JUGOSLOVANSKE CONE STO)

Danes zbor prostovoljske brigade koprskega okraja

Danes dopoldne bo na koprskem stadionu zbor prostovoljske brigade koprskega okraja. Tja bo prišlo okrog 1.800 borcev iz devetih bataljonov iz vseh občin okraja. Na zboru bodo tudi razni govori ter bo sodelovala tudi vojaška godba. Prostovoljski bataljoni bodo priredili vojaško vajo na bližnjem hribu pri Sv. Marku, nato pa bodo korakali po mestnih ulicah. Pri današnjih prireditvi prostovoljcev bodo sodelovali tudi pripadniki oddelkov protiletalske zaščite, ki so tudi prostovoljni in štejejo okrog 1.200 članov.

IZ BARTOLIJEVEGA GOVORA V OBČINSKEM SVETU

HOTELI BI ŠE POLICIJO da bi ustrahovali Slovence

Bartoli skuša opravičevati delovanje „Odbora za italijanstvo Trsta in Istre", ki je organiziral krvave provokatorske izgrede

Kot smo že včeraj omenili, je imel župan Bartoli na zadnji seji občinskega sveta zelo dolg govor v katerem je zagovarjal sebe, fašiste, klerikalce in vso tržaško iredento, grozil, prosil, dokazoval itd.

V odgovor socialdemokratski svetovalki Gruber-Benco, ki je zahtevala, da tako imenovani «Odbor za italijanstvo Trsta in Istre», katerega je predsednik Bartoli, javno objavi svoje delovanje, je župan odgovoril: «Zapisniki so dostopni vsem zvestim Italijanom, niso pa dostopni titovcem ali informatorjem ZVU». K temu Bartolijevemu odgovoru lahko dodamo samo to: Če bi bilo delovanje tako imenovanega «Odbora za obrambo italijanstva Trsta in Istre» res pošteno, se jim ne bi bilo treba bati, da pridejo zapisniki pred oči «titovcev ali informatorjev ZVU». Vsaka legalno ustanovljena ustanova, ki dela pri «belem dnevu», se ne boji ne političnih nasprotnikov in ne oblasti. Sicer za delovanje omenjenega odbora, za sklepe sej in plenumov tega odbora ne vedo niti «zvesti Italijani». Če bi lahko vsi ti «zvesti Italijani prišli do zapisnikov tega odbora, bi svetovalki Gruber-Benco gotovo ne zahtevala javno objavo delovanja tega fašistično-iredentističnega odbora, ki je organiziral in vodil izgrede v našem mestu od 4. do 6. tega meseca in zaradi katerih je bilo 6 smrtnih žrtev in več kot 100 ranjenih, ker ni nobenega dvoma, da je svetovalka Gruber-Benco «zvesta Italijanka».

V zvezi z odnosi med iredento in ZVU je Bartoli dejal, da so bili londonski sporazumi, s katerimi je Rim dobil 21 mest v upravi ZVU, potvorjeni in sabotirani z «ustanovitvijo neke vojaške nadvlade». Nato je omenil stanje v Javnih skladiščih, kjer imajo vojaške osebnosti večino v upravnem odboru, vprašanje zavoda za ljudske hiše, ker gen. Winterton ni hotel sprejeti zahtev iredentistov, ki so se hoteli popolnoma polastiti uprave in vodstva te ustanove, cenzuro na tržaški radijski postaji, kjer mu niso dovolili govoriti v zvezi z zadnjimi neredi, za katere je Bartoli tudi osebno odgovoren in še nekaj drugih «krivic», ki naj bi jim bile storjene po vrhovnem poveljniku ZVU. Nimamo nobenega namena braniti delovanje gen. Wintertona in njegovih vojaških funkcionarjev, ker so prav nam Slovencem storili ogromno nezaslišanih krivic. Toda Bartolijevo kričanje o «krivicah» italijanskemu življu po ZVU je tako hinavsko in nepošteno, da presega vse mere. Rimski emisarji imajo v Trstu v rokah skoraj vse ključne pozicije. Nadzorujejo ves kapital, vso notranjo in zunanjo trgovino, imajo v rokah tudi naše slovensko šolstvo, ki ga do skrajnosti zapostavljajo, imajo svobodne roke pri ropanju tržaške imovine, pri uničevanju mestnega gospodarstva itd. itd. Toda vse to jim ne zadostuje. Hoteli bi imeti še policijo, da bi jo uporabljali proti nam Slovencem in proti vsem tistim, ki nočejo Italije v Trst, hoteli bi imeti v rokah pristanišče, da bi še to malo prometa skozi Trst uničili in ga usmerili v Benetke, hoteli bi vse, da bi lahko kar naenkrat razglasili priključitev mesta in področja k Italiji. To jim manjka. To bi hoteli imeti. Toda zaman. Na bližnji meji stojijo vojaki, ki verno čuvajo, da se iredentistično-fašistični nameni ne bodo uresničili.

V govoru je Bartoli povedal tudi mnogo laži. Dejal je celo, da Italija vzdržuje begunce v raznih taboriščih na področju. Te begunce vzdržuje mednarodna organizacija IRO. Dejal je tudi, da istrski begunci ne uživajo nobene pomoči od ZVU. Tudi to je velika laž. Za istrske begunce gre iz področnega proračuna letno na stotine milijonov lir, z istrskimi begunci poitalijančujejo slovenske okoliške kraje s pristankom ZVU, istrskim beguncem dovolijo, da odjedajo kruh domačinom, med katerimi je 20.000 brezposelnih itd. itd. Vse to z vednostjo in podporo ZVU.

Resnico pa je povedala svetovalka Gruber-Benco, ko je dejala, da je bila edina, ki je 3. novembra na Opčinah, kjer stanuje, izobesila italijansko zastavo. Tej izjavi Bencove verjamemo in ni nič čudnega, da nihče drugi ni izobesil italijanske zastave, ker je vse prebivalstvo proti prihodu Italije, ker so v vasi Slovenci, ki Italijo dobro poznajo.

Tudi «socialist» Palladin je dodal nekaj svojih res modrih predlogov. Predlagal je «finančno blokado ZVU», ter dejal, da bi mogli dati vsem članom civilne policije, ki so v teh dneh podali ostavko, ker se čutijo «Italijane», redno mesečno plačo. Ni pa povedal kdo naj bi te «plače» finansiral. Priznati je treba, da znajo biti nekateri svetovalci občinskega sveta res «duhoviti».

Seznam pogodb za september 1953

V septembru 1953 je oddelek Zavezniške vojaške uprave za javna dela sklenil z domačimi tvrdkami pogodbe za javna dela na anglo-ameriškem področju Svobodnega tržaškega ozemlja v znesku 258.646.713 lir.

Najvažnejši načrti v znesku 98,044.064 lir zadevajo občinska dela.

Nerodnost klerofašistov

«Giornale di Trieste», 8. novembra:

«...v jeepu je bila puška, ki so jo pustili policisti pri svojem naglem umiku med napadom demonstrantov. Polastil se je je Paglia, kateremu je med kratkim odmorom uspelo umakniti se v smeri Lloydove palače. Postavil se je za steber za luč in videli so ga upravljati s puško...»

«Giornale di Trieste», 13. novembra:

«...V listu „Yorkshire Post" je odstavek, ki ga ne morejo prebaviti niti tisti od „Nucleo mobile" v katerem piše list, da so „demonstranti uporabljali ročne bombe in puške". To je sramotna laž: nihče od demonstrantov ni uporabljal pušk...»

Op. ur. Prva je (kot pravi «Giornale» sam) trditev očividca — bivšega «bojevnika», druga trditev pa je posledica direktive rimske vlade, ki se skuša (brezuspešno!) otresti odgovornosti za provokatorske izgrede in žrtve ter jih pripisati izključno policiji.

NOVI SPORI V TRŽAŠKI KONOPLJARNI

Delavkam hočejo zmanjšati že nizko produkcijsko nagrado

Delavke odločno odklanjajo vsako znižanje, ker delajo samo 24 ur na teden ter malo zaslužijo

Pretekli četrtek je bila v Ul. Zonta skupščina tkalk tržaške konopljarne. Na skupščini so razpravljali o sklepu ravnateljstva podjetja, da zniža že tako nizko produkcijsko nagrado. Ravnateljstvo hoče znižati nagrado za 16 lir v primeri s tisto, ki jo je izplačalo 1. novembra. Delavke ta sklep ravnateljstva odločno odklanjajo.

Položaj delavk, tkalk, predic in drugih v tej tovarni je sploh zelo resen. Skoraj vse delavke delajo samo 24 ur na teden, ker primanjkuje naročil. Tako zaslužijo samo do 3.800 lir na teden, kar je zelo malo, če pomislimo, da mora mnogo teh delavk skrbeti za številne družinske člane. Razliko med normalnim delovnim časom 44 ur in 24 urami opravljenega dela jim plačujejo iz dopolnilnega sklada, toda samo v višini 66 odst.

To doplačilo iz dopolnilne blagajne onemogoča delavkam, da bi stavkale, kar pomeni dejansko omejevanje sindikalnih svoboščin. Če delavke stavkajo, nimajo pravice do dopolnila. Razen tega pa jim ne plačajo niti družinske doklade, ker bi v primeru stavke bilo število delovnih ur prenizko. Zato se delavke tudi niso udeležile zadnje stavke industrijskih delavcev, čeprav so v mnogo slabšem položaju kot ostale stroke.

Kar se tiče omenjenega znižanja produkcijske nagrade, so jo delavke tudi sedaj le malo dobivale, ker je treba preseči visoko normo, ki znaša povprečno nad 90 metrov platna. Nagrado dobijo le, če presežejo normo, sedaj jim hočejo pa še to vzeti. Delavkam pa hočejo vzeti tudi odškodnino za prah v prostorih, češ da so z modernizacijo prezračevalnih naprav prah odpravili, kar pa ni točno.

Tovarni res primanjkuje naročil, toda med delavkami kroži glas, da so jih neki državi iz političnih razlogov tudi odklonili. To bi bilo vsekakor vredno vse obsodbe, kajti delavke ne bi smele zaradi političnih predsodkov trpeti.

Obvestilo interesentom za zimsko pomoč 1953-54

Upravni odbor sklada za zimsko pomoč sporoča tistim, ki so te dni dobili formular prošnje za podporo iz tega sklada, da lahko omenjeni formular, izpolnjen in opremljen z zahtevnimi dokumenti, izročijo od 16. t. m. dalje, in sicer:

Za Trst v uradih za zimsko pomoč pri občinski podporni ustanovi (ECA) v Ul. Pascoli št. 31 od 15.30 do 18.30, in sicer v sledečem zaporedju: V ponedeljek 16. novembra prošnje, ki nosijo številke od 1 do 200; v torek 17. t. m. prošnje od številke 201 do 400; v sredo 18. t. m. prošnje od 401 do 600 in nadalje v skupinah po 200 na dan (uradi so odprti tudi ob sobotah).

Za Milje v namestitvenem uradu od 8. do 14. ure.

Za Nabrežino, Devin in Zgonik: v namestitvenem uradu od 8. do 14. ure.

Za Dolino: pri občinskem podpornem uradu (ECA) v rednih uradnih urah.

Za Repentabor: v uradih občinske podporne ustanove v rednih uradnih urah.

Formularje za prošnje bodo razdeljevali in prošnje sprejemali nepretrgoma vso zimo do 28. februarja 1954.

Kot smo že sporočili, lahko dobe podporo sklada za zimsko pomoč vsi brezposelni družinski glavarji z družinskimi člani v breme, in sicer: brezposelni družinski glavarji, ki so bili svojčas odpuščeni, vpisani pri uradih za delo tega področja pred 1. septembrom 1953, redno vpisani kot brezposelni pri uradih za delo tega področja vsaj 30 dni tistega dne, ko vložijo prošnjo in ki ne dobivajo podpore za brezposelne od državnega zavoda za socialno zavarovanje.

Višina podpore sklada za zimsko pomoč znaša 6.000 lir za družinskega glavarja; temu je treba prišteti 500 lir za vsakega družinskega člana, ki je družinskemu glavarju v breme. Podpora lahko znaša največ 10.000 lir.

Za podrobnejše informacije se prizadeti lahko obrnejo na zgoraj omenjene urade ali pa na sindikalno organizacijo.

KOPIČI SE DOKAZNO GRADIVO O DIREKTNI ODGOVORNOSTI RIMA ZA IZGREDE

DE CASTRO PREDLAGAL GEN. WINTERTONU „pomoč" v obliki več sto italijanskih policajev?

Najdba eksplozivnega «nalivnega peresa» na kraju izgredov pred sedežem policije na Ul. XXX. Ottobre - Vloga rimskega Urada za obmejne pokrajine pri izgredih

Včeraj ob 13. uri je Domenica Manzin iz Ul. Muraglione 24 izročila policiji nalivno pero nenavadne oblike. Ženska je izjavila, da je pero našla okrog 11. ure v bližini poslopja št. 1 v Ul. XXX. Ottobre (nasproti policije). Policija je takoj poklicala odstranjevalce eksplozivnih predmetov, ki so po pregledu «nalivnega peresa» ugotovili, da gre za eksplozivno pero neznanega izvora v popolnoma dobrem stanju. Policija je uvedla preiskavo.

Najdba eksplozivnega nalivnega peresa na omenjenem prostoru, t. j. v Ul. XXX. oktobra, nasproti policije, prav tam, kjer so fašistične škvadre 5. t. m. napadale policijo, potem ko jih je škof zbral k provokatorski posvetitvi cerkve sv. Antona, je nadvse značilna. To eksplozivno pero je nedvomno pripadalo enemu izmed fašističnih škvadristov, ki je imel nalogo ga uporabiti, pa mu je, kot vse kaže, med prerivanjem padlo iz rok ali iz žepa med kamenje in zemljo. Ker so prav tam popravljali cestišče, je ostalo nedotaknjeno do včerajšnjega slučajnega odkritja.

Najdba tega eksploziva je še en dokaz, da so bili fašistični škvadristi oboroženi z eksplozivi in s strelnim orožjem in poleg dejstva, da so demonstranti metali proti policistom bombe in nanje streljali, tudi to potrjuje vest Jugopressa, da je vodstvo MSI že 3. t. m. razdelilo svojim članom orožje in jim naročilo pripravljeno stanje.

Prav tako je agencija Jugopress izvedela, da je med tistimi, ki jih je policija v teh dneh aretirala, večje število emisarjev rimskega Urada za obmejne pokrajine (Ufficio terre di confine), ki ga vodi državni svetnik dr. Ivo Innocenti in ki ima nalogo izvajati italijanizacijo obmejnih pokrajin Italije in cone A. Ta urad nadzoruje predsedstvo italijanske vlade, Innocenti pa za svoje delo odgovarja direktno podsekretarju v predsedstvu vlade. V zadnjem času so mnoge funkcionarje tega urada videli krožiti po Trstu, njihova aktivnost pa je bila opažena tudi v organizaciji Lege Nazionale, ki je imela velik delež pri organizaciji demonstracij.

Razni opazovalci v Trstu pa — vedno po informacijah Jugopressa — poudarjajo, da italijanska vlada ni vplivala na izgrede samo po SIM (Urad za obmejne pokrajine). V krogih italijanskih funkcionarjev pri ZVU se širijo glasovi, da je politični svetovalec italijanske vlade Diego De Castro pred samim začetkom izgredov ponudil gen. Wintertonu «pomoč» v policijskih silah, predlagajoč mu, da bi italijanska vlada poslala v Trst nekaj sto italijanskih policajev.

Medtem pa policija nadaljuje z zasledovanjem in aretacijami znanih fašističnih elementov v Trstu. To povzroča v iredentističnih krogih veliko razburjenje in predvsem zaskrbljenost, kajti očitno je, da se jim s tem preprečujejo velikopotezni načrti, ki so jih hoteli izpeljati z zadnjimi izgredi, katerim pa se kljub polomu, nikakor niso odrekli. To potrjujejo tudi vesti, da fašisti zopet nekaj pripravljajo za prihodnje dni.

Iredentistični tisk, predvsem «Giornale» in «Ultime» vesta mnogo povedati tudi o nekakšnih spremembah pri policiji, o odstavitvi nekaterih poveljujočih častnikov in o nekakšni preiskavi, ki naj bi jo vodili trije posebni odposlanci — častniki Scotland Yarda, ki naj bi v teh dneh prišli v Trst.

Očitno spadajo te vesti med poskuse iredentistov, da prikažejo policijo za edino odgovorno za incidente in žrtve, kar je sedaj sploh glavna naloga iredentistov kot dokazuje med drugim tudi Bartolijeva obrazložitev fašističnih izgredov v občinskem svetu.

IZPRED POROTNEGA SODIŠČA

Misleč, da jo je zadavil se je prijavil sodišču

Ljubosumje ozadje dramatičnega spora med možem in ženo, ki se sedaj razčiščuje pred sodiščem

Crv ljubosumnosti je neusmiljeno ril po srcu 52-letnega Cosima Valentinija rojenega nekje v Italiji, vendar dalj časa stanujočega v našem mestu. Mož je namreč sumil da ga žena, komaj 36 let stara, vara z nekim Albanom, podnajemnikom njegove tašče. Dokazov sicer ni imel, vendar so indiciji bili močni: ženo so videli z omenjenim Albanom v kinu in nekdo je znal povedati da je bila z glavo naslonjena na moževi glavi. Dalje je Valentini zvedel od tašče, da se Albano suka okoli žene. Najbolj pa ga je užalostilo ženino vedenje za novo leto. Kljub temu, da jima je ležal otrok bolan v postelji, se je žena zabavala celo noč pri svoji materi in je večkrat ponoči šla v družbi na cesto. Vrnila se je domov šele okoli 7. ure zjutraj. Končno je ženo ob neki priliki tudi udaril ker jo je videl v družbi neke prostitutke, ki jo je držala pod pazduho.

Naravno je in tudi povsem razumljivo, da je Valentini izgubil potrpljenje in je hotel vse govorice preveriti osebno. 22. februarja je ženo povabil v spalnico. Oba se vsedla na posteljo in mož jo je začel povpraševati. Žena, Giovanna Canziani, mu ni niti odgovarjala temveč se je vedla, kakor da se za njegove besede sploh ne zmeni. To hladno in obenem provokatorsko vedenje žene je Valentinija razburilo do skrajnosti še posebno ker mu je tedaj izjavila, da se namerava ločiti. Nastal je pretep in mož jo je zagrabil z vrat ter jo pošteno stisnil. Ker je tedaj nekdo potrkal, jo je Valentini spustil na tla, vzel plašč in ženini materi dobesedno izjavil: «Tu imas hcerko Grem na policijo da se prijavim».

Na poveljstvu so ga zaslišali in ker so tedaj izvedeli, da je njegova žena v resnem stanju v bolnici, so ga pridržali in ga kasneje prijavili sodišču.

Žena je kmalu ozdravela in Valentini je celo v zaporu izvedel, da se Albano in žena večkrat srečujeta ter da je celo nekega dne v bolnici poljubila vpričo policijskih agentov in drugih ljudi dozdevnega «ljubimca».

Med prvo razpravo je Valentini ponovno izpovedal vzroke, ki so ga dovedli, da je ženo stisnil za vrat, «Nisem jo hotel zadaviti», je Valentini ob koncu svoje izpovedi izjavil «pač pa sem se hotel rešiti, ker me je žena ugriznila prst in ga ni hotela izpustiti. Šele ko sem jo pošteno stisnil mi je prst spustila. Ker sem mislil, da sem jo ubil, sem se prijavil policijskim oblastem».

Valentinijeva žena, ki je za njim pričala, je hotela svojega moža pokazati v grdi luči, vendar je morala pod težo predsednikovih vprašanj priznati, da sta se z Albanom, s katerim pa ni imela intimnih stikov, večkrat slučajno srečala. Skratka je ženska odbila vse moževe obtožbe, vendar je morala priznati, da je odšla večkrat v kino z Albanom in to z moževim privoljenjem. «Na vsak način» je zaključila Canzianijeva «sem možu vse oprostila in sem zato tudi zapustila bolnico že po enem dnevu, da bi mu tako olajšala položaj».

Preds.: Če ste mu oprostili, zakaj ste se potem prijavili kot zasebna stranka?

Priča: To sem storila iz edinega razloga, da očuvam svojo čast.

Razprava se bo nadaljevala jutri v ponedeljek ko bodo zasliševali večje število prič.

LOTERIJA

BARI	54	25	1	74	88
CAGLIARI	38	86	61	18	90
FIRENZE	16	59	73	42	54
GENOVA	36	52	9	55	32
MILANO	4	15	29	85	41
NAPOLI	35	87	27	16	70
PALERMO	11	65	32	21	86
ROMA	67	22	29	20	31
TORINO	8	45	31	12	55
VENEZIA	8	54	47	46	1

VIDALIJEV OPRIČNIK, KI BRCA ŽENSKE

BERSALJER LOVRIHA LAŽE da ni obrcal tov. Dore Samčeve

Pozivamo ga, naj toži naš list, da mu bomo pred sodiščem dokazali, da je tov. Doro zares obrcal - Čakamo na tožbo - Tov. Samčeva bo Lovriho tožila

Kominformistični dolinski župan Lovriha nam je poslal v objavo naslednji popravek:

Ni res da je župan Lovriha divjaško napadel slabotno žensko.

Odgovornemu uredniku «Primorskega dnevnika»

V zvezi s člankom objavljenim v vašem listu štev. 267 (2577) od dne 11. novembra 1953. na treh stolpcih druge strani, pod naslovom: «Kominformistični župan Lovriha divjaško napadel slabotno žensko»,

vas pozivam, da v smislu obstoječih zakonov in v roku, ki ga zakon predvideva, objavite v vašem časopisu, na istem mestu in z istimi črkami kot zgoraj omenjeni članek sledeči popravek:

«Ne odgovarja resnici vest, ki jo je opisal «Primorski dnevnik» dne 11. t. m. češ, da sem jaz med zmerjanjem s pestjo sunil v prsa in dvakrat z vso močjo brcnil Doro Samčevo iz Doline.

Res pa je, da je omenjena prišla v nedeljo 8. t. m. na zasebno dvorišče, kjer stanujem, brez vsakega opravičenega razloga in začela z nedostojnim psovanjem.

Na večkraten poziv članov moje družine, naj Samčeva zapusti dvorišče, se je ista uprla vse dotedaj, dokler nisem jaz osebno interveniral in jo z besedo opozoril, da se odstrani in pusti ljudi pri miru.

Oddaljila se je, ne da bi jo jaz udaril, in pri odhodu je dejala: «Če zadnjikrat nisem bila prisotna, ko so vam ponoči razbili okna in vrata, prihodnjič pa bom».

podp. DUŠAN LOVRIHA l. r.
Dolina, 12. 11. 1953.

K gornjemu popravku Vidalijevega županskega bersaljerja Lovrihe iz Doline pripominjamo sledeče:

Se enkrat smo se obrnili na tov. Doro Samčevo in ji pokazali Lovrihov popravek. Ko ga je prečitala, nam je rekla, da vse, kar Lovriha v svojem pismu trdi, ne odgovarja resnici. Dejala je dalje, da jo je Lovriha najprej sunil v prsi, potem pa še dvakrat obrcal ter nagnal z dvorišča. Samčeva je šla takoj nato na poveljstvo civilne policije v Dolini, kjer je napad prijavila tamkajšnjemu policijskemu inšpektorju. Naslednji dan pa je šla k zdravniku, ki ji je o poškodbah, katere ji je z brcami povzročil surovinski župan Lovriha — če ga je po vsem tem tako sploh še vredno imenovati izdal zdravniško potrdilo. Samčeva je tudi izjavila, da bo proti Lovrihi pri tržaškem sodišču vložila tožbo in zahtevala tudi odškodnino za prizadete poškodbe.

Samčeva razpolaga za tožbo in za ugotovitev resnice pred vsemi in vsakomur tudi z vsemi potrebnimi pričami.

Tako se glasi torej resnica. Zatorej pozivamo Dušana Lovriho, naj naše uredništvo toži, kajti mi smo pripravljeni v vsakem trenutku dokazati, da je tisto, kar smo zapisali, čista resnica.

Končno še pripominjamo, da upamo, da bo Lovriha v najkrajšem času prejel od svojega fašistično-kominformovskega glavarja Vidalija še eno solidarnostno pismo za svoje najnovejše herojsko dejanje, ki ga je izvršil najbrž po vzoru Vidalija ki je pred leti fizično napadel in udaril s pestjo v obraz našega tov. Pečarja, ki je Vidalija tudi tožil. (Mimogrede povedano se nam zdi zelo čudno, da sodišče še vedno ni razpisalo razprave glede te tožbe).

Danes popoldne ob 15. uri bomo na pokopališču v Devinu počastili spomin 90-letnice rojstva slovenskega skladatelja

Hrabroslava Volariča

SHPZ vabi vse tržaške kulturne in prosvetne delavce ter pevce, da se te svečanosti polnoštevilno udeleže.

Odhodi vlakov iz Trsta proti Devinu: 12.35, 13.25 (najprimernejši)

Odhodi avtobusov proti Devinu: 13.00, 14.00, 14.30

SNG

ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Danes 15. novembra 1953 ob 15.30 in ob 20. uri gostovanje v DOLINI

z Žižkovo ljudsko igro

„Miklova Zala"

V torek, 17. nov. 1953 ob 20.30 ure

V soboto, 21. nov. 1953 ob 20.30 ure gostovanje v BORSTU

z Nušićevo komedijo

„Narodni poslanec"

Društvo slovenskih srednješolcev vabi vse svoje člane na plesno čajanko, ki bo danes 15. t. m. v Ul. Ruggero Manna št. 29 od 17. do 20.30 ure.

Vabljeni vsi!

Mali oglasi

Tiskan časopisni papir v dobrem stanju prodamo po ugodni ceni. — Naslov na upravi lista.

DEŽNE PLAŠČE, površnike, jope iz prave kože zadnji modeli. Prvovrstna izdelava, garantirano blago. Obiščite nas! Ulica Valdirivo 11, II. nad.

Steklenice, železo, steklo kupim. Ul. Carpison 20 - Tel. 8008.

POPRAVLJAM IN IZDELUJEM krznene plašče in jope. Trg sv. Ivana 4-III.

Radio aparat rabljen kupim, samo če prilika. Ponudbe na upravo lista pod značko «KUPIM».

BOGATO NAGRADO DOBI IN USMILJENO DELO NAPRAVI kdor vrne izgubljenega psa volčjaka s črnimi madeži. Ime mu je LUXI. Pes je bil zvest čuvaj onemogle bolne osebe. Naslov: Ul. Romagna 50, tel. 23-578.

Mlada sposobna moč s trgovsko akademijo, zmožna organizacije, išče primerno zaposlitev. Ponudbe na oglasni oddelek P. D. pod «Sposobna moč».

Uradnica z večletno prakso, z znanjem angleščine, nemščine, hitra tipkarica, išče zaposlitev kjerkoli. Ponudbe na upravo lista pod značko «Večletna praksa».

Pisalni stroj portable, iz druge roke kupim, če izredna prilika. Naslov na oglasnem odd. «Primorskega» Ul. S. Francesco 20, III.

Obvestilo jugoslovanskim državljanom

Obveščamo vse v angloameriški coni STO živeče jugoslovanske državljane, ki so se vpisali v volilni imenik pri Gospodarski delegaciji FLRJ v Trstu, da bodo volili ljudske poslance v zvezno skupščino j u t r i dne 16. t. m. v prostorih Gospodarske delegacije FLRJ v Trstu, Strada del Friuli 54.

Na osnovi volilnega zakona FLRJ se bodo pričele volitve ob 7. uri in zaključile ob 19.

Dr. HLAVATY

zobozdravnik

na OPCINAH

Narodna ulica št. 124

ZOPET REDNO ORDINIRA

Ljudska prosveta

PROSVETNO DRUSTVO «SLAVKO SKAMPERLE»

vabi svoje člane, da se udeleže v čim večjem številu spominske svečanosti ob priliki 90-letnice rojstva skladatelja Hrabroslava Volariča. Svečanost bo danes 15. t. m. popoldne na pokopališču v Devinu. Odhod iz Trsta z vlakom ob 13.25.

GLASBENA MATICA V TRSTU

vabi svoje člane, da se udeleže v čim večjem številu spominske svečanosti ob priliki 90-letnice rojstva skladatelja Hrabroslava Volariča. Svečanost bo danes 15. t. m. popoldne na pokopališču v Devinu. Odhod iz Trsta z vlakom ob 13.25.

NOCNA SLUZBA LEKARN

Al Cedro, Trg Oberdan, 2; Picciola, Ul. Oriani, 2; Alla Salute, Ul. Giulia, 1; Seravallo, Trg. Cavana, 1; Harabaglia, Barkovlje in Nicoli v Skednju.

Darovi in prispevki

Ob dvanajsti obletnici smrti Edija Rustja darujejo družine Rustja in Polduzzi 2.000 lir za Dijaško Matico. Ob prvi obletnici smrti dragega brata daruje Polda Gruden 1.000 lir za Dijaško Matico.

Razna obvestila

TRZASKI FILATELISTICNI KLUB «L. KOŠIR»

Danes 15. t. m. od 9. do 12. ure sestanek za zamenjavo znamk, ki se bo na željo članstva omejevala na jugoslovanska področja. Delitev novosti in revije Nova filatelija štev. 10. Poleg tega se bodo delile članske izkaznice in znamke.

Izleti

«ADRIA EXPRESS»

Za turistična potovanja v Jugoslavijo dobite informacije pri potovalni pisarni Adria Express, Trst - Ul. Fabio Severo št. 5-b, tel. 29-243.

Potrti naznanjamo vsem prijateljem in znancem žalostno vest, da nas je za vedno zapustila naša

BRUNA UNAŠIČ

Pogreb drage pokojnice bo danes 15. t. m. ob 15. uri iz njene rojstne hiše na Konkonelu (Ferlugi).

Trst, 15. novembra 1953.

ŽALUJOČI SORODNIKI

Naznanjamo vsem borcem, aktivistom, prijateljem in znancem žalostno vest, da je preminila

BRUNA UNAŠIČ

aktivistka in vojni invalid.

Ob bridki izgubi izražamo sorodnikom pokojnice naše iskreno sožalje.

ZVEZA PARTIZANOV STO

KINO

Excelsior. 13.45: «Moulin Rouge», J. Ferrer, Zsa - Zsa Gabor.
Nazionale. 14.15: «Smo ženske», I. Bergman, A. Magnani.
Filodrammatico. 14.30: «Živeli bodo», H. Boyart, J. Allyson.
Arcobaleno. 14.00: «Na jugu bobnijo bobni», J. Craig, B. Payton.
Astra Rojan. 14.30: «Močni Alibi», Y. De Carlo, C. Thompson.
Auditorium. 14.45: «Neustrašni možje», J. Mason, R. Preston.
Grattacielo. 14.30: «Priznavam», M. Clift, A. Baxter.
Alabarda. 14.30: «Odkar si moja», M. Lanza, D. Morroro.
Ariston. 14.00: «Pojoč pod dežjem», G. Kelly, D. Reynolds.
Aurora. 14.00: «Niagara», M. Monroe, J. Cotten. Mladini izpod 16 let najstrožje zabranjeno.
Armonia. 14.00: «Pogubljeni rod», S. Granger, V. Hobson.
Garibaldi. 14.00: «Kreolska ljubimka», A. De Cordona, V. Lugue. Mladini izpod 16 let prepovedano.
Ideale. 15.00: «Vsi smo zločinci», Y. Sanson, A. Nazzari. Mladini izpod 16 let strogo prepovedano
Impero. 14.30: «Nevarna roka», R. Vidmark, J. Peeterz.
Italia. 14.30: «Vražja strelka», B. Grable, C. Romero.
Viale. 14.30: «Razbojniki prividnega mesta», B. Sullivan, M. Reynolds.
Kino ob morju. 14.00: «Plašč», A. Lualdi.
Massimo. 14.30: «Beg ob pravem času», T. Wright, D. Niven.
Moderno. 14.00: «Nezvesten», G. Lollobrigida, A. M. Ferrero. Mladini izpod 16 let prepovedano.
Savona. 13.00: «Mirni mož», J. Wayne, Maureen O' Hara.
Vittorio Veneto. 13.45: «Surovež in lepotica», L. Turner, K. Douglas.
Azzurro. 14.00: «Ježa rdečih vragov», S. Hayden, B. Rush.
Belvedere. 14.30: «Veliki Caruso», M. Lanza.
Marconi. 14.30: «Zadnja strelica», T. Power.
Novo cine. 14.00: «Džingiskan», M. Conde, E. Reyes.
Odeon. 13.45: «Diplomatski sei», T. Power.
Radio. 14.00: «Show boat», A. Gardner.

RADIO

NEDELJA, 15. novembra 1953.

JUGOSLOVANSKA CONA TRSTA
254,6 m ali 1178 kc

Poročila v slov.: ob 8.00, 13.30, 19.00 in 23.00.

8.15 Slovenske narodne; 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Bamby - III. nadalj.; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Pogovor s pionirji; 15.30 30' iz oper, baletov in revij; 16.30 Promenadni koncert revijske in zabavne glasbe; 17.00 Skozi Jugoslavijo v narodni pesmi; 17.30 Glasba po željah v hrvaščini; 18.00 Poročila v hrvaščini; 18.30 Robert Schumann - Gordon: Karneval - balet - orkester iz opere Covent Garden; 23.00 Zadnja poročila v italijanščini; 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.
306,1 m ali 980 kc-sek

8.30 Lahke melodije; 9.15 Slovenske pesmi 9.45 Britten: Glasbeno jutro; 11.15 Brahms: Nove ljubezenske pesmi; 12.00 Od melodije do melodije; 12.30 Vesela glasba; 13.00 Glasba po željah; 15.00 Pestra operna glasba; 16.00 Malo za šalo - malo zares; 17.00 Plesna glasba; 17.30 Slovenski oktet; 18.00 Elgar: Koncert za čelo in orkester; 18.30 Pet irskih fantazij za sopran in orkester; 19.10 Lahke melodije; 20.05 Večerni koncert: 20.30 Slovenski zbori; 21.00 Puccini: Madame Butterfly, opera v 2 dejanjih.

TRST I.

9.15 Giuseppe di Stefano poje; 15.00 Operne romance in dueti; 15.00 Prenos z nogometne tekme; 17.30 Simfonični koncert; 21.00 Glasbeni varieté.

SLOVENIJA
327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

Poročila ob 7.00, 12.30, 15.00, 19.00 in 22.00.

8.15 Domače pesmi za veselo nedeljsko dopoldne; 9.40 Dopoldanski simfonični koncert; 11.30 Znane orkestralne in solistične skladbe; 12.15 Majhni zabavni orkestri igrajo; 12.45 Zabavna glasba; 13.15 Oddaja za kmečke žene; 15.45 Med kmečkimi pevci in godci; 16.30 Lahka in zabavna glasba; 17.10 Promenadni koncert; 18.20 Pesmi slovenske, poskočne za ples; 20.00 Bedrich Smetana: Prodana nevesta, opera.

PONEDELJEK, 16. novembra 1953.

JUGOSLOVANSKA CONA TRSTA
254,6 m ali 1178 kc

Poročila v slov.: ob 7.00, 13.30, 19.00 in 23.00.

7.10 Jutranja glasba; 11.00 M. Musorgski: Simfonična sinteza iz opere «Boris Godunov»; 11.30 Našim ženam; 11.45 Yma Sumac poje indijanske obredne pesmi; 14.30 Jezikovni pogovori; 14.40 Godba na pihala igra venčke slovenskih narodnih; 17.00 V ritmu foxtrota; 17.30 Skozi Jugoslavijo v narodni pesmi; 18.00 Poročila v hrvaščini; 18.15 Pisana ponedeljkova šara s plošč; 23.00 Zadnja poročila v italijanščini; 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.
306,1 m ali 980 kc-sek

11.30 Zabavna glasba; 12.10 Za vsakega nekaj; 13.00 Operetni motivi; 13.30 Lahki orkestri; 17.30 Plesna glasba; 18.00 Grieg: Koncert v a-molu za klavir in orkester; 18.40 Hačaturjan: Masquerade, suita; 19.00 Mamica pripoveduje; 19.15 Priljubljene melodije; 20.00 Športni komentar; 20.15 Pestra operna glasba; 20.45 Janaček: Stari češki plesi; 21.15 Čajkovski: Simfonija št. 4.; 22.53 Večerni ples.

PO 33 LETIH RAPALSKE POGODBE (12. NOVEMBRA 1920)

Zadovoljevanje imperialističnega pohlepa Italije se v dobi nove Jugoslavije ne more več ponoviti

Zelo se motijo, če mislijo, da bi mogli tudi danes izsiljevati, kakor je to delal Sforza s popolno pomočjo Velike Britanije in Francije

12. novembra je minilo 33 let od podpisa rapalske pogodbe (ki je bila izpopolnjena 27. januarja 1927 z rimskim sporazumom), ki je prepustila znaten del slovenskega in hrvaškega ozemlja in sicer 9000 kv. km površine s 380.000 Slovencev in Hrvatov na milost in nemilost italijanskemu imperializmu.

To je danes že zgodovina. Kruta usoda, ki je bila s tem storjena našemu življu, je bila v večjem obsegu popravljena ob koncu druge svetovne vojne, v kateri so Slovenci in Hrvati, ki so bili dotlej zasužnjeni v okviru italijanske kraljevine, skupno z ostalimi narodi Jugoslavije osvobodili svojo ožjo domovino in jo priključili Jugoslaviji. Kljub temu pa je še znaten del Slovencev in Hrvatov v Trstu in coni A Svobodnega tržaškega ozemlja ter v Beneški Sloveniji v goriški pokrajini ter v Kanalski dolini, ki se je danes bori za svojo nacionalno pravico in ki je v neprestani nevarnosti za svoj obstoj zaradi italijanske raznarodovalne politike.

* * *

Kaj je rapalska pogodba pomenila za jugoslovanske narode, ni treba tu dokazovati. Kolikor je rapalska pogodba pomenila «velikanski» uspeh za italijansko diplomacijo, katere najvestnejši pobornik je bil grof Sforza, (za katerega je bila rapalska pogodba «življenjsko delo») in kolikor je predstavljala poraz diplomacije stare Jugoslavije, je na neverjetno surov način razgalila italijansko koncepcijo ali naziranje o «dobrih sosedskih odnosih» z Jugoslavijo, metode zastraševanja in izsiljevanja ter mednarodno spletkarjenje italijanske diplomacije na račun Jugoslavije in njenih interesov, kar vse je bilo sestavni del Sforzovega rapalskega «uspeha».

Na mirovni konferenci v Parizu se je leta 1919. in 1920. med ostalim razpravljalo tudi o jugoslovansko-italijanskih odnosih in o razmejitvi med obema državama. Ker ni bilo mogoče priti tam do sporazuma, je v drugi polovici leta 1920 prišlo do neposrednih jugoslovansko-italijanskih pogajanj. Toda tu moramo podčrtati, da sta bili Velika Britanija in Francija za to, da se izvede tajni londonski sporazum iz leta 1915, ki je določal, da se Italiji izroči ne samo Istra, ampak tudi Dalmacija. Ti dve državi sta izvajali na Jugoslavijo pritisk, tako da ta navidezno neposredna pogajanja med Jugoslavijo in Italijo niso bila nič drugega kot bluf in komedija, kajti pozicije Italije v bodočih pogajanjih so bile že določene vnaprej z londonskim paktom. Tu ni niti potrebno omenjati posameznih izjav angleških in francoskih ministrov ter predsednika francoske republike Raymonda Poincaréja, iz katerih izhaja, da so velike sile ignorirale težnje avstrijskih Slovanov za svabodo in za ustanovitev svoje svobodne države. V ilustracijo je dovolj navesti dve izjavi iz iste dobe in sicer izjavo londonskega «Timesa» in izjavo pariškega «Tempsa». Londonski «Times» trdi v svoji številki od 20. septembra 1918 sledeče: «Italija ima pravične zahteve in zakonite interese, ki braniti izpopolnitev svoje nacionalne enotnosti in okrepitev svoje varnosti na solidnem temelju in tudi ustvariti nove izhode svoji gospodarski in moralni ekspanziji.» Pariški «Temps» pa poudarja v svoji številki od 21. septembra istega leta, v članku, kjer piše o bodočih jugoslovansko-italijanskih razgovorih, med drugim sledeče: «V sedanjih razmerah ne vidimo, da bi se Francija in Velika Britanija lahko kolikor mešali v italijansko-jugoslovansko razgovore. Ti dve državi sta podpisali za Italijo londonski sporazum, ki precizira določeno rešitev. Njima ostaja edina dolžnost, da se držijo svojega podpisa vse dotlej, dokler italijanska vlada, tako želi...»

To je bila zares komedija in ne sporazum! Ozračje, v katerem se je ta sporazum pripravljal, bo laže razumljivo, če se prikaže vloga nekaterih glavnih akterjev. Začeli bomo na italijanski strani. Eden od glavnih tvorcev rapalskega diktata, s katerim je bila Jugoslaviji določena kriminalna meja, je bil pokojni grof Carlo Sforza, pozneje še minister za zunanje zadeve v De Gasperijevi vladi.

V nekem svojem eseju se Sforza hvali, kako je tedanji predsednik italijanske vlade Giolitti poklical prav njega za ministra zunanjih zadev, ker je kot «prijatelj» Jugoslovanov najprimernejši za to, da jih prisili na podpis sporazuma o mejah...»

«Sprejel sem Giolittijev predlog, — piše Sforza. — Nekaj dni pozneje sem odpotoval v Spaa in se tam sestal z jugoslovanskim ministrom zunanjih zadev (Trumbičem). Z njim, z Millerandom in Lloydom Georgeom sem začel postavljati načela in ustvariti ozračje, iz katerega se je 5 mesecev pozneje rodil rapalski sporazum.

Poudarek je na «ustvarjanju atmosfere». V Spaa je bila tedaj mednarodna konferenca. Sforza je tedaj vodil razgovore s predsednikom francoske vlade Millerandom in predsednikom britanske vlade Lloydom Georgom, da bi oni s svoje strani izvršili to, kar ne bi on mogel doseči s svojim «prijateljstvom». Med njimi je bilo določeno, da bosta Velika Britanija in Francija končno vendarle prisilili beograjsko vlado, da se odreče slovenskega in hrvaškega ozemlja v korist Italiji.

Zaradi takih diplomatskih manevrov italijanskega ministra zunanjih zadev Sforze je bilo okoli Jugoslavije ustvarjeno to toliko zaželeno «ozračje»: Jugoslavija je bila osamljena. O spletkah tedanje italijanske diplomacije pričajo mnogi dokumenti. Navedli bomo sledeč primer: 31. oktobra 1920 leta, torej 11 dni pred podpisom rapalskega sporazuma, je grof Sforza brzojavil italijanskemu ambasadorju v Londonu, Imperialiju, naj še enkrat na «najresnejši način» opozori britansko vlado, da je potrebnjen takojšnji in učinkovit pritisk v Beogradu. Sforza poudarja, da bo ta «pritisk» v Beogradu za italijansko ljudstvo še en dokaz, da vladajo med Italijo in Veliko Britanijo «intimni odnosi».

1. novembra istega leta je Imperial javil Sforzi iz Londona, da je govoril z Lloydom Georgeom o pritisku v Beogradu. Z genialno intuicijo mi je Lloyd George odgovoril: «Vi želite ustvariti dojem, ki bi v Beogradu jasno prikazal, da končno uvidijo, da je Velika Britanija na vaši strani.» Lloyd George je obljubil, da se bo to izvršilo oz. z drugimi besedami, da bo pritisnil v Beogradu. Tri dni pozneje, in sicer 4. novembra, je Imperiali ponovno javil Sforzi, da je britanski zunanji ministre Curzon podvzel v Beogradu energične korake in zagrozil, da bo v primeru, če bi Jugoslavija še nadalje odbijala italijanske zahteve, Velika Britanija poblastila Italijo, da izvede londonski pakt v celoti, to pomeni, da si vzame tudi Dalmacijo. V tem času je podoben pritisk izvajala tudi Francija.

Tako «ozračje» je v času razgovorov označevalo tudi Sforzovo prizadevanje prepričati jugoslovanske delegate v dobro voljo Italije:

«Vi izgubljate določeno število svojih slovanskih bratov, toda ne smete pozabiti, da imamo mi mednarodno pogodbo (londonski pakt), ki so ga podpisale Rusija, Anglija in Francija, ko smo stopili v vojno na njihovi strani in ki jih danes po njihovem priznanju veže in poleg tega imamo vojaško zasedbo vseh teh krajev in to legalno zasedbo brez vsakega roka. Ne prikrivam, da bi kljub vsej potrpežljivosti na koncu Italija morala ukrepati na svoj račun... Na vsak način je to zadnjič, da poskušamo doseči sporazum... Kar se tiče francoske in angleške vlade, imamo mi njihov pristanek na to, kar zahtevamo. Preden je italijanska delegacija prišla sem, smo dobili njihovo diplomatsko pomoč... Še enkrat bom dodal: Če bi se ne mogel med nami doseči sporazum v vsem, se da lahko zaključiti to, kar bi nam edino preostalo, in sicer da ukrenemo na lastno pest, toda tega mi ne bi želeli.»

Grožnja z nasilno akcijo za zadovoljitev svojih imperialističnih zahtev, ki jih je priznal londonski pakt, prihaja v teh Sforzovih besedah zelo očitno na dan. in to kljub temu, da jo je skušal prikazati v licemerstvu, ki je značilno za italijansko diplomacijo sploh, da bi Italija «tega ne želela».

Če razmotrimo vsa ta dejstva kot še vrsto drugih zgodovinskih dokumentov, je jasna sledeča ugotovitev: Vse to, kar se je dogajalo v Rapallu, je bilo najbolj prostaška komedija, ki jo je Italija izvajala s točno vnaprej premišljenim in izdelanim načrtom.

In iz take preteklosti, v kateri je — zaradi tedanje politične konstelacije v svetu — bilo mogoče prepričiti zadovoljitev italijanskih pohlepov, črpa sedanji Rim inspiracijo, za ponovno osvajanje «prvih vrat» Jadrana — Trsta in njegovega zaledja, Istre itd .Tudi danes igra Rim z enakimi kartami. To je njegova največja in najusodnejša napaka, (kolikor gre sploh za napake!). Rapalske dneve in londonsko mešetarjenje iz leta 1915 italijanski iredentisti vseh vrst zaman ponovno kličejo na pomoč. Italijanski iredentisti se ponovno sklicujejo na svoje «zgodovinske pravice» in v svoji megalomaniji načejo uvideti, da sedanja Jugoslavija ni več ona stara, kapitulantska Jugoslavija, ampak ponosna, socialistična država, ki je danes sposobna (in to je že pokazala), da zna vzdržati tudi večji pritisk, kot je pritisk Italije, in izredno močno voljo ter doslednost v obrambi življenjskih interesov svojih narodov.

Dr. FRANCE MESESNEL

je bil ena izmed nadpovprečnih osebnosti v slovenski kulturi razdobja med dvema vojnama. Lep mož uglajenega nastopa, močno razvitega okusa in široko razgledan v humanističnih vedah, vnet ljubitelj in poznavalec vsega lepega, je razodeval tudi na zunaj tip esteta. Toda to ni bil estet dekadentnega značaja, kot ga je uvedel v književnošt fin de siècle, marveč naš predstavnik tistega estetstva, ki združuje lepoto in dobroto, estetiko in etiko. Za tako harmonično življenjsko občutje so imeli stari Grki besedo: kalokagatija. Pokojni dr. Mesesnel jo je nosil v sebi. Bil je nepozaben tudi kot človek. Leta 1925 sem ga do dobra spoznal na poti po Italiji, v galerijah Florence, Bologne in Benetk, kjer nam je bil najboljši vodnik. Že tedaj —in bilo je komaj dve leti po vrnitvi iz Prage, kjer je promoviral z disertacijo o slikarju Janezu Wolfu — je kazal v svojih razlagah in pogovorih ne samo temeljito poznanje slikarske tehnike (saj se je sam pripravljal za slikarja), ne samo široko obzorje umetnostnega zgodovinarja, marveč tudi neko globoko, vso osebnost prežemajočo izkušenost, ki včasi prodre tudi govi zunanjosti, v njegovem nastopu, v njegovem govorjenju, v njegovem odnosu do človeka.

Kdor je prebiral spise dr. Mesesnela in posebej še njegovo knjigo o bratih Subicih — to je nasploh ena najlepših knjig, kar jih imamo Slovenci na področju upodabljajoče umetnosti — je občutil njegovo harmonično življenjsko občutje tudi v stilu, v načinu, kako je izražal svoja dognanja, svoje misli in sodbe, kako je z besedjem in izrazjem našega jezika oblikoval svoje znanstveno veljavno delo.

B. BORKO

Naš tedenski pregled

Prav bo, če tudi ta teden začnemo naš pregled s tržaškim vprašanjem. Časopisi so ga sicer polni vsak dan in v vseh mogočih omakah, vendar bo nekoliko strnjenega pregleda kar primerno.

Na zunaj se v tržaškem vprašanju ta teden ni mnogo zgodilo. Sluti pa se živahna delavnost za kulisami diplomatske skrivnostnosti; izza teh kulis prihajajo razne bolj ali manj nepopolne, pogosto nasprotujoče si indiskrecije — je pač odvisno od tega, kdo in s kakšnim namenom spušča poskusne balončke, da bi z njimi v prvi vrsti vplival na javno mnenje, obenem pa tudi otipal reakcije drugih. Zaradi tega so skarj vsa ta poročila za resno presojo bolj ali manj neuporabna, čeprav so večkrat značilna za namene te ali one politike.

Eno pa lahko povzamemo iz vseh poročil v zvezi s Trstom: v preteklem tednu je po nedavni krvavi provokaciji v Trstu prevladovala spet tema konference petih, se pravi, zamisel sporazumnega reševanja tržaškega vprašanja. S to ugotovitvijo je povezana druga: rimski vladi se tudi za ceno smrtnih žrtev v Trstu ni posrečilo spraviti z dnevnega reda misli, da je treba tržaško vprašanje reševati pač sporazumno.

Da se je Rimu s tržaško provokacijo posrečilo konferenco odložiti, je zelo verjetno. Preprečiti je pa doslej ni mogel. Zakaj bi jo Rim rad preprečil, smo že večkrat pribili in je povsem jasno; ker noče sporazumne rešitve tržaškega vprašanja, ki bi napihnjeno zadevo italijanskih «vzhodnih mej» enkrat za vselej spravila z dnevnega reda, s tem pa onemogočila na eni strani vse nadaljnje zahteve, ki rastejo po nekaki verižni reakciji iz sedanjega minimalnega programa v nekdanji (in po rimski želji tudi bodoči) maksimalni program, na drugi strani pa bi odvzela italijanskim konservativnim silam močno orožje za izsiljevanje lastnega javnega mnenja in v končni analizi za neomejeno dolgo vztrajanje na oblasti.

Rimski «pogoji» za konferenco imajo s kakršno koli konferenco o Trstu zvezo le na oko: po predhodni izvedbi sklepa od 8. oktobra, kot hoče Italija, bi konferenca lahko razpravljala samo še o nadaljnjih italijanskih zahtevah. Se pravi, Rim hoče najprej ugrabiti Trst in cono A, nato pa iti na konferenco, da bi tam zahteval in po možnosti tudi dobil še kaj več.

Pri tem je treba ugotoviti dvoumno stališče zahodnih držav, ki tako italijansko politiko omogoča, če ne celo podpira. Čeprav sta sicer Dulles in Eden govorila o sklepu od 8. oktobra kot dokončni rešitvi (dopuščala sta le manjše korekture meja, pa še to bolj kot koncesijo Jugoslaviji), ni na Zahodu še nihče niti poluradno, kaj šele uradno preklical tristranske izjave od marca 1948, ki je predlagala, kot vemo, priključitev vsega STO k Italiji. Spričo tega je Rimu mnogo laže vztrajati pri svojem.

Ta podpora Italiji pa gre na Zahodu še dalje. Čeprav je znano rimsko načelno odklonilno stališče do konference, se ni našel nihče, ki bi vsaj poskušal Rim spraviti k pameti. Nasprotno, o konferenci se na Zahodu sicer mnogo govori, toda od vsega tega grmenja je bilo doslej bore malo dežja. Pravzaprav nič — konferenca še ni bila sklicana, vabila še niso bila razposlana, uspehi «diplomatskega dela», ki ga na Zahodu toliko hvalijo kot čudežni kamen za pripravljanje konference, pa so bili ti, da so v Rimu sicer dali nekaj formalno skoraj popustljivih fraz, da pa Pella z veliko režijo organizira diskusijo o Trstu v rimskem parlamentu, ki bi se morala začeti v torek 17. novembra in ki bo verjetno, v obliki «vrhovne volje parlamenta», porušila še tiste mršave rezultate, ki so jih diplomatske priprave morda dosegle.

Govori se — in verjetno bo točno — da je Bidault v Parizu pripravil Pello do tega, da je formalno pristal na udeležbo na konferenci. «Times» je še v petek poročal iz Rima, da so tam sprejeli predloge, ki menda izhajajo iz Jugoslavije, naj se najprej skliče vsaj konferenca izvedencev, ki bi ugotovili in razmejili nasprotujoča si stališča in ugotovili morebitne skupne točke ter tako pripravili resnično konferenco, ki bi bila na višji ravni. Ne samo Rim, temveč tudi Foreign Office sta še isti dan pohitela z demantijem te vesti, ki — kolikor poznamo «Times» in vire, ki jih ima na razpolago — verjetno ni brez vsake osnove. V rimsko - londonsko - washingtonski kuhinji se torej spet nekaj sumljivo smodi.

V petek so diplomatski predstavniki treh zahodnih velesil obiskali zunanji ministrstvi v Beogradu in Rimu; v Beogradu jih je sprejel državni tajnik Koča Popovič, ki se je pravkar vrnil z zelo plodnega obiska na Dunaju, v Rimu pa ni bilo doma Pelle, ki je na obisku v Ankari. Kaj so tri povedali, ni znano, sliši pa se, da so predlagali — konferenco izvedencev kot pripravo za pravo konferenco petih o Trstu. To bi pomenilo, da so tudi v Beogradu predlagali to, kar je prejšnji teden njim predlagala Jugoslavija. Sliši se zelo čudno, pa ni prav nič nemogoče. Končno prikazujejo tudi zamisel konference o Trstu kot povsem zahodno pobudo, čeprav je znano, da je misel o koferenci prva sprožila Jugoslavija. S tem hočejo na eni strani prikriti svetovnemu javnemu mnenju, da je prav Jugoslavija tista, ki se največ prizadeva za sporazumno in prijateljsko ureditev tržaške zadeve (lahko bi tudi rekli, da je edina, saj bi Washington in London, ko bi šlo po njunem, Trst že izročila Italiji), na drugi strani pa poskušajo obdržati ne le pobudo, temveč celo nekakšno vodstvo v obravnavanju tržaškega vprašanja v svojih rokah. V tem pa se že skriva želja po priznanju nekih posebnih pravic, ki da jih imajo velesile v tržaškem vprašanju; to priznanje, razvito do skrajnosti, pa bi pripeljalo do priznanja upravičenosti diktata od 8. oktobra.

Dejansko po 8. oktobru (kot tudi prej) Rim ni storil za miroljubno rešitev tržaškega vprašanja ničesar, London in Washington pa menda samo to, da sta jugoslovanski predlog o konferenci štirih spremenila v zamisel konference petih in ga nato začela prodajati za svojo iznajdbo, obenem pa z njim igrati slepe miši. Ta igra traja zdaj že dober mesec in bo trajala še zelo dolgo, če ne bodo spoznali, da je treba prenehati s podpiranjem italijanskega imperializma.

Vendar je tudi to, da sta London in Washington s pomočjo Pariza prisiljena igrati slepe miši, v sedanjem položaju pozitivno dejstvo. Alternativa — in sicer ona alternativa, ki bi jo v Angliji in ZDA mnogo rajši videli — je izvedba diktata. Naj se zdaj še toliko motajo, toliko kuhajo in tudi, če hočete, spletkarijo — glavno je vendarle, da je to zanje, predvsem pa za Italijo le slab surogat za 8. oktober, da je to izraz nemožnosti izvedbe diktata od 8. oktobra. Da je to v prvi vrsti zasluga Jugoslavije, je jasno. Obenem pa je vsa igra s konferenco petih dokaz, da svetovno javno mnenje pričakuje od zahodnih vlad, da se zavzamejo za sporazumno, prijateljsko in miroljubno rešitev tržaškega vprašanja.

Popolnoma pravilno je v soboto poudaril general Ivan Gošnjak, da je Jugoslavija v zadnjih petih letih dosegla dve pomembni moralno-politično zmagi: zaustavila je poskus sovjetskega napada na njeno neodvisnost in blokirala izvedbo novega, tokrat zahodnega napada na njene interese; tudi ta napad je bil izveden s sredstvi, ki se v bistvu prav nič ne razlikujejo od moskovskih. To pa je še bolj utrdilo ugled Jugoslavije v svetu, s tem pa tudi njene pozicije v nadaljevanju sedanje borbe zaradi Trsta.

* * *

Od ostalih svetovnih dogodkov naj omenimo na kratko le nekaj najvažnejših. V ZDA opažamo čuden proces: na eni strani poostreni reakcionarni «lov na čarovnice», ki je dosegel višek z obtožitvijo bivšega predsednika Trumana pred odborom o «protiameriški dejavnosti», na drugi strani pa uspeh demokratov na

(Nadaljevanje na 6. strani)

IZ NOVE KNJIGE POKOJNEGA UMETNOSTNEGA ZGODOVINARJA DR. F. MESESNELA **UMETNOST IN KRITIKA**

SLIKAR JOŽEF TOMINC IN NEKATERI NJEGOVI PORTRETI

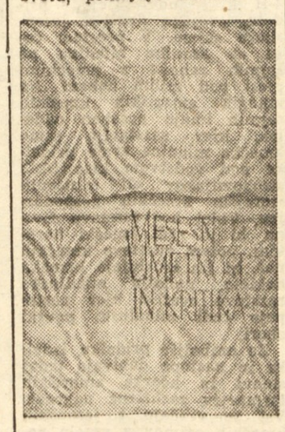
Nekaj portretov slavnega tržaškega slikarja se nahaja tudi v jugoslovanskih zbirkah - V mnogih modelih karakterizirajo poleg ljudi iz odličnejše družbe prav ljudski tipi Tominčev sončni realizem

Leta 1940 je dr. France Mesesnel napisal razpravo «Portreti Jožeta Tominca v jugoslovanskih zbirkah». Po uvodu v to razpravo omenja kot enega od reprezentantov strogega klasicizma na Dunaju Franca Kavčiča, slikarja iz Gorice, ki je kasneje postal profesor in rektor dunajske akademije. Potem piše Mesesnel:

«O tem Kavčiču je zabeleženo, da je imel kot dunajski profesor neki vpliv na slovenske dijake, zlasti na M. Langusa in, po Kukuljeviću, tudi na Jožefa Tominca. Ta zadnji je rojen v Gorici 6. julija 1790 kot starejši sin zelo premožnega Ivana Tominca, mestnega blagajnika in posestnika. Njihov rod izhaja iz Gradišča pri Prvačini, kjer še dandanes stoji mali gradič, nekdanje Tominčevo letovišče. Ni še dognano ali se je Jožef Tominc učil slikarstva pri Kavčiču še v Gorici ali je bil nekaj časa njegov učenec na Dunaju. Zanesljivo je le, da se je pri njem učil in da v njegovem slikarskem in risarskem delu čutimo vpliv tega doslednega klasicista. Že 1806 ali 1807 je Tominc v Rimu kot učenec akademije sv. Luke». Ko omenja, da se je Tominc v Rimu tudi oženil, kar je vplivalo na vzgojo njegovih otrok, navaja, da je bil Tominc okoli leta 1820 v Ljubljani, nato pa se je vrnil v Gorico. «Tu je v letih 1824 do 1831 naslikal večje število cerkvenih slik v tradicionalnem slogu, toda to delo mu umetniško ni povsem uspevalo. Vse bolj pogosti so portreti, zelo karakteristična dela realista, vzgojenega po klasični doktrini nove kulture. Kot najodličnejše delo te periode je potrebno omeniti slikarjevo lastno podobo v družbi z njegovim bratom Ivanom, ki jo čuva provincialni muzej v Gorici. V tem delu čutimo veliko kompozicijsko moč z upeštevanjem harmonije in klasičnega ravnotežja, prav tako kot posebno koloristično šolanost. Med slikarjem in njegovim bratom, naslikanim v lovski obleki, in veduto mesta Gorice v ozadju stoji pri teatralni draperiji figura antične boginje kot simbol Tominčeve takratne umetniške orientacije. Tako poduhovljenje obraza mu ni nikoli več uspelo. Nedvomno je pričelo življenje nanj močneje vplivati kot pa abstraktni ideal klasične vzgoje.

Že v rimskih letih je Tominc portretiral nekatere pomembne osebnosti (n. pr. kralja Murata in papeža Pija VII), kar je koristilo njegovemu slovesu odličnega portretista. Vendar se je kot pravi mojster pokazal šele, ko je zapustil Gorico in se preselil v Trst, kjer je precej zanemaril religiozno slikarstvo in se povsem prepustil slikanju portretov».

Mesenel nato v nekaj besedah opisuje vzpon Trsta v 18. stoletju iz manjše ribiške naselbine v trgovsko in pomorsko središče z mednarodnim pomenom. Nastal je novi meščanski sloj tržaškega prebivalstva čigar vzgoja je bila nekoliko revna, ki pa je zato želel z zunanjo reprezentacijo nadomestiti pomanjkanje tradicije na kulturnem področju. «Trst ima iz tega časa edine stare stavbe, patricijske palače v stilu mediteranskega klasicizma. V te palače so trgovci, nekateri tudi že z avstrijskimi plemiškimi naslovi, tlačili luksuzno pohištvo, preproge in mnoge slike. Za te zadnje niso imeli domačih slikarjev in tu jim je bil dobrodošel prisiljeni Tominc, čikar sposobnosti so zdaj naletele na pogoje za čim sijajnejši razvoj. In zares pomeni doba tržaškega dela v Tominčevem ustvarjanju dozorevanje markantne umetniške osebnosti. Mogoče je prav ozračje vsestranskega nastajanja velikega mesta z bučnim in reprezentativnim življenjem toliko vplivalo na Tominčevo umetnost, da iz nje postopoma izginjajo elementi šolskega klasicizma, namesto njih pa vstopa bolj sveže, realistično gledanje. Tako je potrebno poudariti, da ostane Tominc tudi vnaprej zvest svojemu stalnemu idealu, ki ustreza ne le veliki umetnosti njegovega časa, ampak do neke mere tudi življenjskemu stilu nekega dela onega meščanstva, ki mu je Tominc zvesto služil z vsemi svojimi slikarskimi sposobnostmi. Delal je zelo hitro in brez posebnih težav, kar večini njegovih portretov nikakor ni škodilo. Ko je njegovo ime že znano po svetu, prihajajo naročila v

tolikšnem številu, da mora Tominc včasih izvršiti portret v enem dnevu. Pa vendar ti portreti niso kvalitetno slabši, drže niso šablonske, ampak vedno izbrane, tako da so zanimive in polne individualne karakteristike. Največ je posameznih figur ali poprsij, toda Tominc, je v Trstu naslikal tudi cele skupine in z njimi ustvaril nov tip družinskega portreta, tako karakterističen za novo meščansko družbo. Življenje postaja manj pompozno, njegovi realni temelji so bolj privatni, ljudje sredi njega pa so bogati, lepo oblečeni in žive v izobilju. Pa vendar niso rojeni za reprezentacijo kot nekdanji plemiči, ampak so poslovni ljudje, zelo blizu ljudstvu, ki so iz njega izšli. Tominc je imel posebno razumevanje za ta tip človeka, čigar portretna poza je samo svečanejša izjema v vsakdanjem življenju polnem opravkov, zaslužka in uživanja. V velikem številu njegovih modelov karakterizirajo poleg ljudi iz odličnejše družbe prav ljudski tipi. Tominčev sončni realizem, ki mu klasična oblika nudi možnost najpreciznejše risbe in oblikovanja plastičnih vrednot.

Razen domačih modelov je Tominc portretiral v Trstu tudi mnoge tujce, zlasti pomorščake, ki so se po opravkih mudili v pristanišču. Njegovi portreti so cenjeni zlasti v Angliji, pa celo tudi v Ameriki. Iz raznih, ne vprav mnogoštevilnih biografskih zapiskov zvemo, da je portretiral mnoge aristokrate in meščane v provinci in po mestih vse do Graca. Nedvomno je, da so ga kot rojenega Slovenca obiskovali Dalmatinci in Črnogorci in da je portretiral Petra Petrovića Njegoša. Tako je Tominčevo portretno delo objemalo vso ono meščansko družbo, ki je iz katerih koli razlogov težila proti Trstu. Ta družba je bila narodnostno še precej indiferentna in njeno duhovno življenje ni bilo preveč obteženo, ker je bila najbolj zaposlena z realnimi opravki in trgovino.

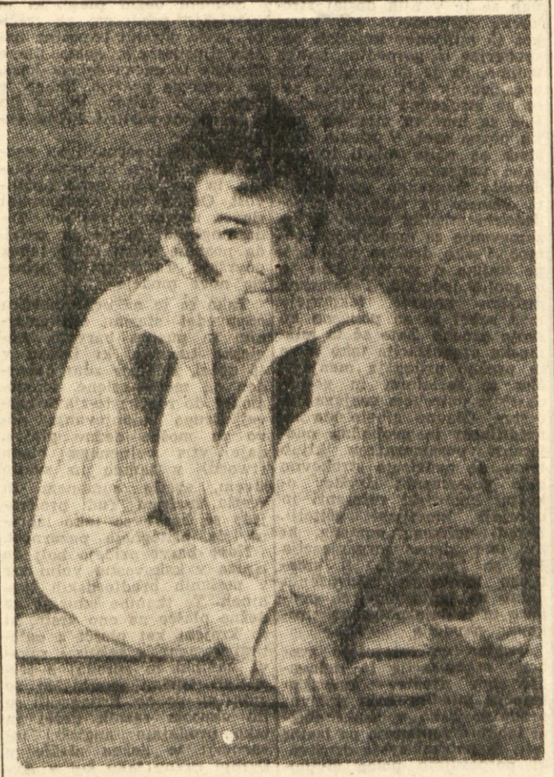
Jožef Tominc pride po letih do dovolj velikega premoženja in kupi patricijsko hišo v Trstu. V neprenehnem delu je doživel zadoščenje umetniškega triumfa in sam je postal popoinoma podoben onim dobrovoljnim meščanom, ki jih je znal tako sijajno portretirati. Ljubil je veselo življenje in dobro družbo, in se je z njo kratkočasil zlasti tedaj, kadar so se skupaj mudili v Tominčevem gradiču v Gradišču. V naglem delu je postalo Tominčevo pojmovanje meščanskega portreta tako profesionalno, da bi lahko pričakovali tudi njegovo umetniško krizo. Vendar je Tominčev umetniški instinkt v najzrelejših letih našel čisto umetniško smer, s tem da je ustvarjal nove slikarske vrednote. Prav v teh portretih, v katerih anekdotna vsebina vse bolj stopa v ozadje, najbolj cenimo portretni genij tržaškega slikarja. Če bi ta razvoj trajal še naprej, bi mogel Tominc postati umetnik svetovnega formata, kakršni so bili njegovi francoski sodobniki. Toda v Trstu je manjkalo ugodne kulturne sredine in, še bolj, avtohtonega umetnostnega razvoja. Tako je Tominc moral pri vsem znanju in individualnem realizmu ostati interpret meščana, ki se je le redko dotikal človečanskih vrednot slednjega.

Ob koncu njegovega življenja je Tominca zadela velika nesreča, ki je prav tako močno vplivala na njegovo delo; njegov vid je začel tako slabeti, da je slikar zapustil Trst in se naselil najprej v Gorici in nato v Gradišču. Tu je kmalu, 1866, umrl. Njegovo delo, v katerem so žanri in kompozicije precejšnje izjeme, je bilo že tedaj nepregledno in v letih, ko so na Tominca precej pozabili, so posamezna dela potovala, tako da se danes, ko jih pričenjamo bolj ceniti, pojavljajo v raznih javnih in zasebnih zbirkah».

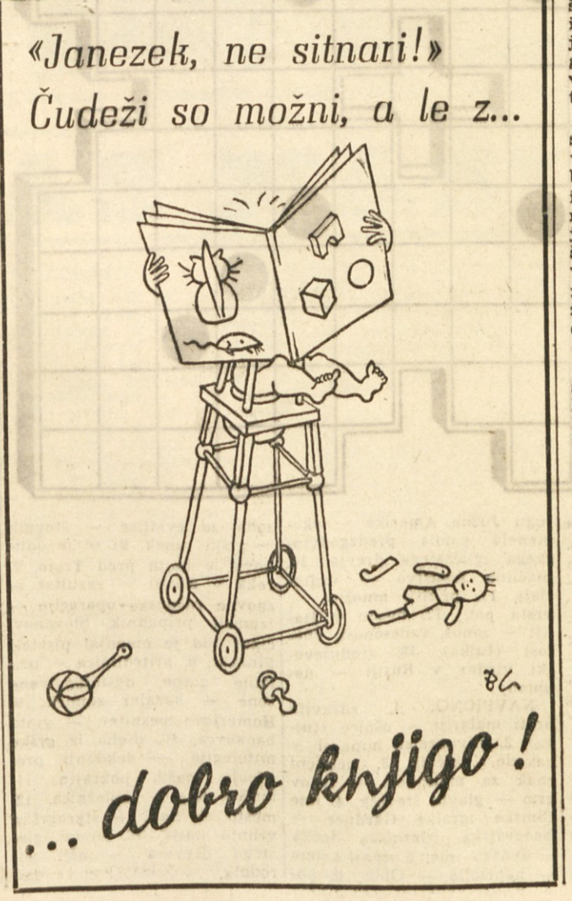
Nato govori Mesesnel o nekaterih pomembnih Tominčevih delih v jugoslovanskih zbirkah. Najprej omenja Tominčev lastni portret v lasti gospe Tomažič v Ljubljani, ki je bil po signaturi naslikan leta 1826. «Slikar je takrat živel v Gorici. Naslikal se je v drži, ki z njo najbolje označuje svoje meščansko pojmovanje, Tominc se udobno naslanja na okno. Zdi se, kot da je ta nekoliko rejeni domačin v beli srajci vstal od počitka. Poleg sebe je postavil steklenico črnega vina in kozarec, v roki pa drži malo piščalko in z njo kliče ptiče. In zares je nad njim na vejico sedla sinica. Slikar kaže dobrodušen obraz z značilnimi zalisci in ves portret je tako živa in verna podoba njegovega idilično ubranega življenja, da ga smemo imeti za prednika onemu nekoliko nedostojnemu portretu v tržaški Revoltelli, s katerim je izrazil pravo flamsko pojmovanje veselega življenja. Že v ljubljanskem portretu je slog dovršeno plastičen, brez kakih ostankov baročnih efektov. Vsa slikarska spretnost je koncentrirana na podčrtani detajl, slika pa se razlikuje od naročenih del zlasti po tem, da predstavlja skupnost figure in njene okolice.

V Gorici je nastala tudi velike portretna skupina baronic Moscon, signirana leta 1829, sedaj v narodni galerij v Ljubljani.

(Nadaljevanje na 6. strani)

JOŽEF TOMINC — Lastni portret

(Nadaljevanje na 6. strani)

Naša nedeljska črtica

PRVI HONORAR

Rada Jelinčič

Celo v naše mračno stanovanje na robu tržaškega starega mesta so prodirali sončni žarki. Razigrano sem stekla, ne stekla, splavala po zdrsanih kamnitih stopnicah. Na sebi sem imela novi kostim — trgovec v prodajalni na koncu ulice me je nagovoril z gospo, ko sem ga prvikrat oblekla — v torbici pa svoj prvi honorar, bajno bogastvo — desettisoč lir.

Mimogrede sem se ozrla v skrinjico, ki jo je krasil naš priimek in v njej ugledala pismo. Skozi steklo sem prepoznala pisavo, ki se je — ne povsem uspešno — trudila biti čitljiva.

Ni se spodobilo, da bi v skrinjico kratkomalo vdrla in to niti ni bilo mogoče pod strogim pogledom hišnice, ki me je motrila skozi lesketajoča se stekla očal. Treba je bilo nazaj po ključek.

Končno sem pismo imela v rokah in z velikim samozatajevanjem sem neodprtega vtaknila v torbico, da ga pozneje v miru preberem na kaki klopi ob obali, če mi jo usoda nakloni v tem sončnem dnevu.

Na svojem zmagoslavnem pohodu po ulicah sem opazovala bogate izložbe z izrazom veljaka, ki lahko kupi pol mesta, če se mu le zahoče. Zraven sem natiho razmišljala, kaj bom kupila in kaj bi kupila, če...

Sonce je polnilo ulice z razkošno svetlobo in vse je bilo lepo in krasno in čudovito. Zdelo se mi je, da na slehernem obrazu vidim odsvit svoje dobre volje. Pri tem bi na Korzu kmalu zašla pod avto, ker nisem pazila na prometne znake. Malo dalje sem se zaletela v priletnega gospoda in se mu niti nisem opravičila. Na Trgu Garibaldi sem za las ušla smrti v podobi rohnečega tramvaja in pri cerkvi sv. Antona sem splašila jato golobov, med katere sem se zapodila kakor gromovnik Elija.

«Vse lepo po vrsti, kot so hiše v Trstu» sem se zasmejala sama sebi, ko sem spoznala kam me žene nemir. Vendar sem se prepustila nagonom in zajadrala proti morju.

Res je bilo čudovito v svoji sinjini, mirni in globoki, kakor je samo ob najlepših dneh, a nisem se dolgo mudila z občudovanjem. Našla sem prostor ob gospe z rožnatim otročkom v vozičku in končno odprla pismo, ki je bilo obetavno zajetno.

Zatopila sem se v branje in razposajenost se je umikala občutku tihe, globoke sreče. Kakor skozi rožnato kopreno sem brala: «... in v spominu so mi segle besede: Tvoj obraz je legel na mojo dušo kot sonce na vodno gladino!»

Odložila sem pismo in zastrmela v morske daljine. Zdaj ni bilo več žene z rožnatim otročičkom, ne hrupnega mesta okoli mene.

Sredi sveta sem bila sama s svojo svetlo srečo.

Nisem vedela, da je to pismo začetek laži. Niti on, ki ga je pisal, ni vedel tega. Nisva vedela, da bo laž vsa najina ljubezen in celo najina muka. Šele mnogo pozneje sva spoznala to z grenkobo v srcu in sva se ločila brez neprijazne besede in brez odpuščanja.

Takrat, v jasnem pomladnem dnevu še nisem poznala laži. Zato sem dolgo sedela ob morju, tako srečna, da je bila ta sreča že skoraj podobna žalosti.

Potem sem se dvignila in sem s počasnim, lenobnim korakom zavila ob Kanalu proti sadnemu trgu.

Na vseh stojnicah so se smejale rdeče, vabljive češnje. Prijazna branjevka jih je nasula zvrhano vrečico in vsem pravilom olike navkljub sem se pripravila, da se jih lotim kar na mestu.

Ravno sem držala v roki nekaj sadov, ko se mi je približal dečko, majhen razcapanček, polnih cvetočih lic. Plaho me je nagovoril: «Prosim, gospa... če bi hoteli... samo eno češnjo...» Presenečena sem mu spustila v umazano dlan češnje, ki sem jih držala v roki. Hotela sem mu reči, naj počaka, da mu jih dam še, a je že pobegnil.

Sledila sem mu s pogledom in opazila sedem ali osemletnega dečka, ki je bil najbrž bratec malega. Bil je prav tako zamazan in razcapan kot mali, a njegov obraz je bil upadel, strahotno shujšan in voščeno bled. Mali se mu je približal in mu ponudil češnje s kretnjo, ki je nikoli ne bom pozabila. Bilo je, kot da mu ponuja vse bogastvo, sveta. Trenutek, prav kratek se je obotavljal in upadla lica so mu zagorela v bolni rdečici. Nato je vzel ponujeni sadež.

Kakor ohromela sem opazovala ta prizor. Videla sem hrepeneči malčkov pogled, ko je bratec jedel češnje in sem stopila k njima. Potisnila sem malemu v roko vrečico s sadjem, nato sem naglo odšla. Nisem se ozrla, nisem poslušala kaj sta mi govorila otroka. Sijaj pomladnega dneva je ugasnil. Čutila sem samo, da me boli srce, da me zalivata žalost in sovraštvo. Nisem vedela koga sovražim: ali ta dva otroka, ki sta se drznila biti tako revna in nesrečna, ali neznanega povzročitelja tega zla ali samo sebe in svoje neumno srce, ki se ni znalo veseliti, če je videlo tuje trpljenje.

Vsakodnevna slika iz slovenskega dijaškega doma v Trstu. (Foto Magajna)

«GIBANJE ŠTIRIPERESNE DETELJICE» NAJMOGOČNEJŠA MLADINSKA ORGANIZACIJA

VZGOJA AMERIŠKE KMEČKE MLADINE

Organizacija je bila ustanovljena, ko so spoznali, da ne bo nihče obdeloval zemlje
Spočetka so društva imenovali „koruzna", sedaj pa štejejo že nad 2 milijona članov
Uspehi kmečke mladine v kmetijstvu se odražajo predvsem na vsakoletnih sejmih

Prinašamo članek iz ameriškega mesečnika za mladino «Seventeen», ki ga je napisal F. Kyler.

V začetku dvajsetega stoletja so v Združenih državah začeli organizirati podeželska društva kmečke mladine, iz katerih se je po zaslugi vztrajnih in požrtvovalnih organizatorjev razvila današnja mogočna ameriška mladinska organizacija znana pod imenom «Gibanje štiriperesne deteljice». Člani tega gibanja so si namreč izbrali za značko štiriperesno deteljo, ki naj predstavlja štiri osnovna načela ameriške kmečke družine, ki jih označujejo s štirimi besedami z začetnico H, in sicer HEAD, HEART, HANDS in HEALTH in ki naj izražajo štiri gesla: bister razum, plemenito srce, trdno zdravje in pridne roke.

V začetku stoletja se je podeželsko prebivalstvo Amerike začelo trumoma preseljevati v mesta zlasti mladina. Tedaj so modri ljudje spoznali nevarnost, da ne bo nihče več obdeloval zemlje, če se proti temu «begu v mesta» nič ne ukrene. Zato so po posameznih vaseh ustanovili majhna društva, kjer so imeli prosvetne večere in predavanja o velikem pomenu kmetijstva in o naprednem obdelovanju zemlje. Seveda so se nekateri fantje in dekleta v začetku iz njih norčevali ter jih imenovali «koruzna društva». Toda organizatorji so bili vztrajni in so tudi poučevali kmečko prebivalstvo o socialnih razmerah in nevarnostih velemestnega življenja. Danes pa je celo mestna mladina nevoščljiva kmečkim fantom in dekletom za njihovo napredno organizacijo.

Sedaj ima «Gibanje štiriperesne deteljice» svoja društva skoraj v vsaki ameriški vasi. Na koncu drugega polletja 1952 je imela ameriška zveza kmečke mladine 2 milijona in 220 tisoč fantov in deklet včlanjenih v 87.000 društvih. Odkar je ameriški kongres s posebnim zakonom, leta 1914 dovolil ustanavljanje teh društev po vseh Združenih državah se je v njih doslej strokovno usposobilo nič manj kot 15 milijonov kmečkih gospodarjev in gospodinj. Lahko trdimo, da je danes ameriška organizacija 4-H največja zasebna strokovna nadaljevalna šola za kmečko mladino, kar jih pozna svet. V njenih društvih se učijo mladi kmetovalci napredno kmetovati in dekleta napredno gospodinjiti, obenem pa vzbujajo v podeželski mladini smisel in razumevanje za medsebojno pomoč. Vsako društvo vodi točne knjige o svojem delu in o svojih izdatkih. Posamezna društva namreč tekmujejo med seboj in so ponosna na svoje uspehe. Zato se ta mladinska organizacija tako hitro in prožno prilagaja menjajočim se socialnim in gospodarskim potrebam svojega občestva. Glavno gibalo sta izjemajljivost in svobodna podjetnost posameznikov kljub temu, da nadzirajo strokovno delo posameznih društev okrajni kmetijski referenti in potujoči kmetijski učitelji. Zaradi velikega pomena, ki ga ima danes organizacija 4-H za kmetijstvo, ji kmetijsko ministrstvo Združenih držav nakazuje denarno podporo in ji daje potrebna strokovna navodila.

Vendar ne omejujejo svobode organizacije in delovanje teh društev ameriške kmečke mladine kaki državni predpisi. Tako v vsaki občini lahko organizirajo po lastni želji in potrebi svoja društva, ki pospešujejo poleg živinoreje in kmetijstva tudi gospodinjstvo, ročna dela ali domačo obrt, nego otrok krojenje in šivanje glasbo, zdravstvo, konzerviranje hrane, vrtnarstvo, občinsko skrbstvo in celo vzgojo bodočih političnih voditeljev. V društvih ameriške kmečke mladine ne usposabljajo fantov in deklet samo za strokovno delo v kmetijstvu, temveč jih vzgajajo tudi za koristne člane občestva, občine in države. Največje uspehe ima seveda ameriška mladinska organizacija 4-H v kmetijstvu. Leta 1951 so ta društva vzorno obdelovala nad 400.000 hektarov zemlje.

Vsak kmečki fant ali dekle v starosti med 10. in 21. letom lahko pristopi k posameznemu društvu 4-H in se zaradi pristopa lahko zglasi pri okrajnem kmetijskem referentu ali pa v krajevnem kmetijskem uradu. Pogoji za sprejem so v posameznih zveznih državah različni. K zvezi društev 4-H lahko pristopijo poleg posameznih društev tudi posamezniki, če žimejo na kmetiji, ki je čisto osamljena. Za ustanovitev društva predpisujejo zvezina pravila najmanj pet članov.

Prvo društvo te vrste so organizirali leta 1902 v Springfieldu v zvezni državi Ohio. V začetku niso seveda društva bila med seboj povezana. Tedaj niso razpolagali z zadostnimi sredstvi za sistematično delo. Šele leta 1914 so ustanovili poseben sklad, iz katerega so financirali njihovo tako koristno delo za strokovno in splošno vzgojo ameriške kmečke mladine. Danes prispevajo v ta sklad razne šole, industrijska podjetja, zasebniki, občine, posamezne zvezne države in vlada.

Sedaj je tekmovanje med posameznimi društvi ameriške kmečke mladine v polnem razmahu. Vsako jesen se udeležujejo številnih sejmov, ki jih organizirajo okraji in zvezne države. Na nekem teh kmečkih sejmov so lansko jesen prodali na dražbi izredno lepega plemenskega bika ki ga je zredil mlad kmečki fant, član mladinskega društva, za več tisoč dolarjev. Vsako leto se ameriška kmečka mladina z veseljem pripravlja na kongres zveze mladinskih društev 4-H, na katerem pregledujejo uspehe posameznih krajevnih organizacij in jih med seboj primerjajo.

Letni kongres imajo v Čikagu. Razen tega se sestaja organizirana kmečka mladina iz vseh delov Združenih držav tudi vsako leto na svojem taboru v prestolnici Washington.

Če si ogledueš številne kmečke sejme — vsako jesen jih je približno 2000 v Združenih državah — boš kar občudoval pestro in razgibano življenje ameriških farmarjev. Videl boš tudi čedne skupne spalnice, ki jih pripravljajo za člane mladinskih društev 4-H, ki se udeležujejo s pridelki svojega društva jesenskega sejma. V prostem času se kmečka mladina po sejmih zabava s kmečkimi plesi pod milim nebom. Na mnogih ameriških kmečkih sejmih imajo poseben oddelek, kjer razstavlja samo kmečka mladina svoje pridelke pod vodstvom kmetijskih strokovnjakov ali izkušenih starejših kmečkih gospodarjev. Videl boš razstavo živine, ki jo redi kmečki naraščaj, potem razstavo kmečkih noš, ki jih izdelujejo kmečka dekleta, nadalje mladinsko razstavo cvetlic, kjer nastopajo tudi mladinski pevski zbori.

Za najboljše pridelke, izdelke in nastope dobivajo tedaj sinovi in hčerke ameriških farmarjev zaslužene nagrade. Vsi se vračajo z jesenskih kmečkih sejmov z veselo pesmijo domov, s trdnim sklepom, da bodo v prihodnjem letu še bolje delali.

VAŽEN DEL MOŠKE GARDEROBE V JESENI

Nove barve dežnih plaščev

Dežni plašči so važen del moške garderobe v Angliji, ne sicer zaradi tega, ker bi imel otok posebno deževno podnebje — sicer statistika kaže nasprotno — temveč zato, ker se vreme naglo izpreminja. Zaradi tega je verjetno ravno angleški znanstvenik Hardin izumil postopek, po katerem postanejo tkanine nepremočljive, ne pa tudi popolnoma neprodušne. Ta postopek so izumili že leta 1882. Drugi Anglež, Thomas Burberry, je pa po tem odkritju spoznal, da bi bilo mogoče krojiti lahke tkanine, ki se upirajo prodiranju vode, v prijetna in hvaležna oblačila.

Sodobni dežni plašč, ki je ustvarjen predvsem za zaščito, je še ohranil temeljna načela Burberryja, gosto tkane tkanine iz enega celega kosa, za katerega pravijo, da ga je posnel po haljah, ki so jih tedaj nosili pastirji Južne Anglije.

Angleški tovarnarji so vedno iskali boljšo kakovost tkanin in največjo nepremočljivost. Od tu tudi mednarodni sloves njegovih izdelkov. Toda angleška težnja je sedaj, da postane dežni plašč lahek površnik. Ta težnja je prinesla nove modele.

Tako se je na pr. gabarden odpovedal starim enakomernim in pustim barvam. Angleška tovarna, ki izvaža v 45 dežel, izdeluje zdaj gabarden od modro-zelene, temnomodre do rdečkasto-rjave barve. Drugo stopnjevanje novo za moške dežne plašče, daje vtis volnenega blaga (tweed) v temno in svetlo sivem, svetlo rumenem in svetlo modrem. Tudi prelivajoče se barve so tako izbrane, da pritegnejo pozornost.

Nove barve pridejo bolj do izraza v kakovostni volni ter v mešanih bradfordskih tkaninah. Te tkanine izbirajo za dežne plašče na eno vrsto, ki so krojeni kot plašči z oglatimi rameni, s sešitimi rokavi, zavihki in spredaj s tremi ali štirimi gumbi, ki so vidni ali pa ne. Prilagodili so jih okusom raznih dežel in tako prodajajo angleški tovarnarji te dežne plašče v Evropi ravno tako kot v Avstraliji in Južni Afriki.

V nasprotju s tem mirnim meščanskim krojem je današnja oblika slovitega angleškega trenča, priljubljenega pri mladih Amerikancih, ki kupujejo dežne plašče izdelane v Angliji. Model je enak plaščem, katere so nosili angleški častniki med prvo svetovno vojno. Lahko in solidno bombažno tkanino, odporno proti dežju in vetru ojačijo v ramenih z notranjo gumirano ali pooljeno podlago. Model ima dve vrsti gumbov z rameni na ranglan, ovratnik je tako širok, da ga lahko dvignemo čez ušesa in prednja stran se lahko zapne na desnem ramenu ali pa odpre v širokih zavihkih.

Dežni plašč z dvema vrstama gumbov s pasom, z dvignjenimi rameni in s prišitimi rokavi, po navadi iz volnenega gabardena ali volne in bombaža («union»), je odtenek tega strogega modela. Ima širok ovratnik, zavihki se spuščajo ter se zapnejo nad pasom. Pod pasom sta druga dva gumba. To je model, ki se lepo nosi in je primeren za mesto, čeprav so mu nekateri tovarnarji ohranili vojaški videz z dodatkom naramnic.

Dvignjena ramena in všiti rokavi na dežnih plaščih z ali brez pasu dajejo večjo eleganco, čeprav osebe ki se držijo starih običajev, pravijo, da so običajna ramena na ranglan in dvojni šivi bolj primerni proti dežju. Toda novi model je bolj eleganten, posebno zaradi linije ovratnika in ramen. Na nekaterih modelih so gumbi skriti in zapeti do vrha. Med dežnimi plašči s pasom je najbolj priljubljen plašč z dvojno vrsto gumbov, izdelujejo pa tudi modele z eno vrsto.

Zahteva, da naj bo dežni plašč tudi navaden plašč za bolj hladne dneve, ima za posledico večjo pažnjo na podlago. Sedaj se uporabljajo tople podlage: dlakaste tkanine, tartan volne in prešite podloge imajo prednost. Mnoge tvrdke izpopolnjujejo sedaj podlago z zadrgo, tako da se lahko po volji pripne ali odpne. To je predvsem kar pretvarja dežne plašče iz gabardena v splošni plašč bodočnosti, ki ga lahko nosimo celo leto.

J. E. F.

Obleka, ki jo greje para

Raziskovalci polarnih predelov, piloti na velikih višinah ter alpinisti in osebe, ki živijo v hladnih predelih, bodo mogoče že kmalu začeli uporabljati obleke, ki jih bodo greli posebni vgrajeni parni grelci. Najnovejši ameriški patent je obleka iz trdno tkane, nepremočljive in za veter nepropustljive zunanje snovi, ki ima vtkano še plast azbesta in je podložena s steklenimi vlakni. V levem prsnem žepu ima obleka vdelan majhen parni grelec, v katerem gori prižgani bencin, petrolej ali alkohol. Grelec ima štiri gorilce, od katerih vsak proizvaja paro v svojem parnem kotlički. S temi kotlički so zvezane cevi, ki vodijo toplo paro po vsej obleki. Dve cevi se ovijata okoli nog in sprednjega dela telesa.

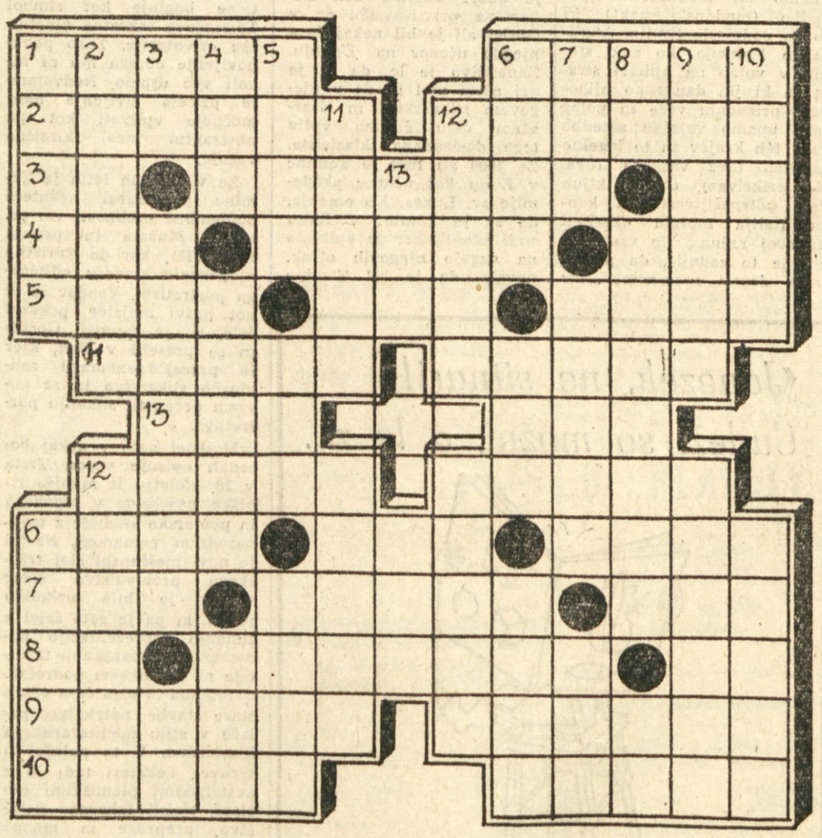
KJE JE OCEAN NAJGLOBLJI?

Deset kilometrov globoko v morju, ki obliva Filipine, leži sredi grobne tišine v popolni temi in pod pritiskom ene tone na kvadratni centimeter najgloblja točka, kar so jih kdaj izmerili v oceanih.

Mislimo si, da postavimo tu 27 Empire-State-Buildingov, za katerega vemo, da je najvišji nebotičnik na svetu, drugega vrh drugega: vrh te velikanske piramide bi bil še vedno pod vodo, tako globoko je tu morje! Tudi vrh Mont Everesta, najvišje gore sveta, bi ostal tukaj še za cel kilometer in pol pod vodno gladino, če bi tega gorskega velikana lahko nekako premaknili do filipinskega morja. Kamen, ki ga tu spustimo z ladijskega krova v vodo, pada več ur, preden se potopi prav do dna!

Leta 1945 je po teh vodah plula ameriška ladja «Cape Johnson» ki je prevažala vojaštvo in katere kapitan je bil v civilnem življenju univerzitetni profesor geologije. Izkoristil je priložnost, ki se mu je nudila, in z ladijskimi napravami izmeril morsko globino; dobil je globino 10.320 metrov. Znanstveniki, ki so pozneje nadaljevali proučevanje morskih globin na tem mestu, so še ugotovili, da se tod razteza velikanska zemeljska razpoka, ki teče kakih 1000 kilometrov daleč po dnu Pacifika, in daje morju tod največjo globino na zemlji.

Nedeljska križanka

VODORAVNO: 1. nadležna žuželka — kemična prvina, 2. manjši otok v severnem Jadranu — puščavske roparice, 3. stavčna nikalnica — naslov grških popisov vojnih pohodov — kemični znak za iridij, 4. vrsta vrbe — značilen vonj — poljska cvetlica, 5. grška boginja zmage — daljša doba — vaba za ribe, 6. krščanski turški podložniki — žuželka — izumrli pripadniki Slovanov, 7. reka v Srbiji — hunski poglavar — grški bog vetrov, 8. kemični znak za bizmut — široka ulica z nasadi — osemni zaimek, 9. otok na jugu Južne Amerike — okamenela smola predzgodovinskega igličastega drevja, 10. plačilno sredstvo — vzdihljaji, 11. pritisk množice — vrsta poti, 12. mesto v Italiji — zanos, vznesenost, vnetost (tujka), 13. srednjeveški vladar v Rusiji — neumen.

NAVPIČNO: 1. zdravilo proti malariji — ošpice (tujka), 2. olivnozelen mineral — navade, običaji, 3. kemični znak za molibden — trnov grm — glavni številk, 4. ime filmske igralke Gardner — beograjska izletniška točka — žensko ime, 5. žensko ime — naplačilo — Ober, 6. poroda za cvetlice — številk — grški junak, ki se je odlikoval v bojih pred Trojo, 7. reka v Rusiji — rezultat osnovne računske operacije — izumrli pripadnik Slovanov, čigar rod je omenjal pisatelj Finžgar, 8. pritrdilnica — priletne gospe, dostojanstvene žene — kazalni zaimek, 9. Homerjeva pesnitev — vrsta bankovca, 10. oseba iz grške mitologije — nekdanji prebivalci naših pokrajin, 11. moško ime — beležnica, 12. mesto ob Savi — starogrška vrhnja halja, 13. vrsta igiastega drevesa — ožji sorodnik.

NAŠ FILATELISTIČNI KOTIČEK

ZNAMKE IN PROPAGANDA

Že pred začetkom vojne leta 1939 so v Angliji tiskali ponarejene nemške znamke, s katerimi so nato frankirali pisma s protinacističnim propagandnim materialom - Nemška revanša Načrt ameriških propagandistov se je v glavnem ponesrečil

Med drugo svetovno vojno je neki švicarski list priobčil članek «Novo nacistično tajno orožje», v katerem je poročal, kako nacisti v propagandne namene ponarejajo angleške znamke. Take ponarejene znamke so v tem času tudi prodajali v švicarskih filatelističnih trgovinah. Od pravih angleških znamk so se ločile po tem, da je namesto križa nad krono bila židovska zvezda, namesto običajnega D, kot oznake za panny, pa srp in kladivo. Razen tega so bile na znamkah natiskane tudi protiangleške nacistične parole. Toda to ni bil nacistični izum.

Že leta 1939 pred izbruhom vojne so v Angliji tiskali ponarejene nemške znamke z glavo Hindenburga. S takimi znamkami so frankirali pisma z antinacističnim propagandnim materialom ter jih pošiljali v Holandijo. Delavci, ki so iz Holandije vsak dan hodili na delo v Nemčijo, so potem ta pisma oddajali v nemške poštne nabiralnike. Po nemški okupaciji Holandije je seveda ta možnost odpadla. Tedaj so v Angliji natiskali nove ponarejene nemške znamke, ki so bile zelo podobne originalnim, samo da je na njih namesto Hitlerjevega portreta bil natiskan Himmlerjev in Franckov. Hitler naj bi mislil, da sta ta dva nacistična glavarja sama na svojo roko dala tiskati te znamke.

Šef Gestapa Himmler je odkril prevaro in za revanšo je v tajni gestapovski tiskarni, ki je že tedaj ponarejala angleško valuto, dal natisniti propagandistične znamke. Te so potem preko neke nevtralne države razpečevali nemški agenti med filateliste.

Angleži pa niso mirovali. Vtihotapili so na Norveško mnogo ponarejenih nemških znamk letalske pošte in jih pod ceno prodajali nemškim vojakom. Cilj te prevare je bil otežkočiti dopisovanje med nemškimi vojaki in njihovimi svojci ter tako zmanjšati borbeno moralo. Vendar je Gestapo kmalu uspel odkriti ta trik.

V tej filatelistični vojni so največji načrt zasnovali ameriški propagandisti. Takoj po osvoboditvi Rima so v tem mestu začeli tiskati ponarejene nemške znamke, na katerih pa so napis «Deutsches Reich» zamenjali s «Futsches Reich». Natisnili so tudi običajne zelene kuverte z napisom «Viener Giro — Cassenverein», ki že dolgo ni več obstajal. Pri tem so zagrešili hudo napako, ker se Kasse ne piše s C. V vsakem pismu so bile ponarejene znamke in tudi poštni pečati so bili ponarejeni. Naslovnike so izbrali izmed telefonskih naročnikov, katerih polni naslovi so bili objavljeni v imenikih. Pisma so potem strpali v ponarejene vreče nemške državne pošte ter prav tako ponaredili plombe. Te vreče so potem odmetavali v bližini bombardiranih nemških pošt v upanju, da jih bodo nemški poštarji našli in poslali dalje. Vendar pa tudi ta trik ni uspel. Danes so ohranjene le redke teh ponarejenih znamk, za katere se filatelisti zelo zanimajo.

Nov fotografski aparat za britanska ogledniška reakcijska letala

Za nova hitra britanska reakcijska ogledniška letala, ki letajo v velikih višinah, so izdelali novo «blodeče oko» — to je fotografski aparat. Opremljen je s posebnimi premičnimi refleksnimi lečami, s katerimi lahko letalo, ki leti v višini 12 do 15.000 m, posname na film tako veliko površino, ki so jo doslej mogli slikati le z baterijo osmih fotografskih kamer. Aparat je razdeljen v dva dela, prvi obseže površino na levi, drugi pa na desni strani vertikale. Aparat je opremljen tudi z malim napuščem, da lahko tako zajame na sliki tudi površino, ki leži navpično pod letalom, in sicer v žariščnem kotu kalih 90 stopinj, to je 45 stopinj levo in 45 stopinj desno od vertikale. Tako na primer lahko letalo, ki leti v višini 15.000 m posname sliko, ki obsega površino kakih 125 kvadratnih km. S približno 300 m dolgim filmom lahko napravijo 200 različnih posnetkov.

MEHANIČNO SRCE

Dva zdravnika medicinske fakultete univerze v Minnesoti sta izumila ceneno mehanično srce, ki ohrani pri življenju bolnika med operacijo srčne napake ali drugih srčnih pomanjkljivosti. Prvo pravo so uspešno preskusili na psih, zdaj pa jo uporabljajo tudi že pri človeških operacijah.

TIBETANCI VERUJEJO DA OBSTAJA

Snežni človek

Kako sta Helden in Ulshi potegnila za nos svet, ko sta sporočila, da sta odkrila v snegu stopinje, ki so ju dovedle do sneženega moža!

Tibet! Dežela na strehi sveta, obkrožena z belimi velikani, dežela skrivnosti, zavita v mračnost budizma, je bila že od nekdaj cilj in želja alpinistov in znanstvenikov. Kakor se pletejo pravljice okoli volkodlakov, dobrih in hudobnih škratov, ki domujejo po gozdovih in močvirjih, tako se je pletla legenda o snežnem človeku, varuhu Čomolungme, dobrem in hudobnem duhu Tibeta. Pripovedovali so jo domačini, znanstveniki pa so se razpletli v čudna protislovja in napisali debelo skladovnico knjig o skrivnostnih stopinjah na ledenikih Himalaje.

Nosač Long je pripovedoval o velikanski gorili, ki je neslišno plezala po snežni vesini Nanga Parbata. Trdil je, da je videl temno postavo z dolgo dlako in močnimi udi. Nejeverneži so se smejali in zbijali šale na račun snežnega duha, domačini pa so verovali naprej. Skrivnostne stopinje, podobne človeški nogi so se še kazale v snegu.

Vrhove Himalaje so osvajali. V silovitih viharjih in strupenem mrazu so izginjale žrtve, za vedno pokopane pod deviškimi vrhovi. Vse to so pripisovali snežnemu človeku, ki varuje svoje domove pred vsiljivci in kaznuje predrzneže s smrtjo. Tibetanci so verovali v svoje pravljice vedno bolj. Evropejci pa so se pomilovalno posmehovali in dajali ironične pripombe.

Leta 1937 je F. Smythe prinesel v Evropo prve podatke o skrivnostnih stopinjah. Zmagovalec Mont Everesta nosač Tensing je trdil, da je že pred 25 leti videl skrivnostno postavo, podobno človeku, z rdečkasto dlako, golega obraza, visoko okoli 170 cm, kako se je počasi pomikala po snežni vesini. Pripovedoval je to zgodbo Shiptonu, ki mu je verjel in potrdil, da je nosač govoril resnico. Pred nekaj leti se je Shipton odpravil na najvišjo goro sveta. Ekspedicija se je ponesrečila, toda Shipton in njegov spremljevalec Ward sta našla čudne sledove. Podobni so bili človeški nogi, malo daljši in širši od planinskih čevljev, imeli pa so le štiri prste. Dva sta bila srednje velikosti, srednji najdaljši, krajni pa najkrajši, toda najširši. To so bile stopinje, ki so jih videli že pred leti nosači in vodniki. Bile so stopinje sneženega človeka.

Znanstveniki so ponovno zagnali hrup in trdili, da se je Shyptonu zmešalo, ali pa da se norčuje, končali pa s tem, da so pripisali stopinje neki že davno izumrli opici. Hrup se je polegel, Tibetanci pa so še verovali v svojega sneženega človeka. Pridružilo se jim je nekaj trmoglavih Evropejcev.

V ospredje so prišli važnejši dogodki. Zavzeli so najvišji vrh sveta. Nemci so premagali Nanga Parbat, začele so se spletke okoli prvenstva med Tensingom in Hilarijem, a končno so se v zadevo vmešali še Rusi, trdeč, da Mont Everest ni najvišji vrh, temveč da oni vedo še za ducat višjih vrhov. Medtem ko so se po svetu tako kregali, pa sta se dva švicarska alpinista, ki sta na svojo roko odšla v Tibet, prijetno pošalila.

R. Helden in Jakob Ulshi sta nekega dne sporočila, da sta odkrila stopinje sneženega človeka. Svet je prisluhnil. Sporočila sta, da zasledujeta te stopinje. Čez nekaj tednov pa je prišla bombastična novica. Prišla sta do konca sledi in zagledala sneženega moža, da, navadnega sneženega moža, s korenjem namesto nosu in počenim loncem na glavi, kakor ga postavljajo pri nas otroci in ki ga raztope prvi sončni žarki.

Znanstveniki so osramočeni utihnili in molk je zavladal o snežnem človeku. Dva mlada moža pa sta se nasmejala neumnosti starih.

Toda Tibetanci verujejo naprej.

Goyina slika za 48 mark

Španski slikar Antonio Otano iz Bilbaa je pred nedavnim našel v neki zakotni prodajalni umetniških starin nepoznano Goyino sliko in jo kupil za smešno nizko ceno, ki bi nekako odgovarjala vrednosti 48 nemških mark. Dragocena slika je več kot pol stoletja visela na steni v hiši nekega španskega bogataša. Po njegovi smrti pa so vse slike iz zbirke prenesli v muzej v Bilbau. Muzejski strokovnjaki so menili, da je omenjena Goyina slika, ki je bila med njimi, ponarejena in so jo izločili iz zbirke, češ da nima vrednosti. Tako je prišla slika v zakotno trgovino, kjer jo je našel Otano, ki je prepoznal pravo delo velikega španskega slikarja. Sliko so sedaj ocenili na kakih 25.000 nemških mark.

Izdelan je načrt za 10-letni razvoj kmetijstva v FLRJ

O desetletnem razvoju jugoslovanskega kmetijstva po posebnem načrtu ali programu se je precej pisalo. Toda doslej desetletni načrt o razvoju jugoslov. kmetijstva še ni bil dokončno sestavljen; dosedanja poročila so se opirala predvsem na podatke o nalogah, ki bi jih bilo treba sprejeti v načrt, ne pa že o natančno izdelanem načrtu, kakršnega bo treba še uzakoniti. Zdaj pa so komisije strokovnjakov sestavile načrt ali osnutek in poslej bo mogoče razpravljati o popolnoma določenih nalogah v okviru zamišljenega načrta. Ko bodo vsi poklicani načrt obravnali, bo postal takšen ali primerno prilagojen tudi v resnici vodilo za razvoj kmetijstva.

Oglejmo si poglavitne značilnosti velikega načrta! Po proračunskih vsotah za razvoj posameznih kmetijskih strok sklepamo, da bodo najobsežnejše naloge v poljedelstvu. Za vsa dela bo treba v desetih letih vložiti 643 milijard dinarjev. V to vsoto so všteti tudi stroški za razvoj predelovalne — živilske — industrije, ki je v najtesnejši zvezi s kmetijstvom. Za to industrijsko stroko je namenjena 101 milijarda din. Razen tega so določili še okrog 52 milijard za proizvodnjo raznih pomožnih sredstev in orodja, potrebnih za kmetijsko proizvodnjo.

Za samo poljedelstvo potrebujejo po načrtu 256 milijard dinarjev. Ta denar pa bo tudi kar najbolje naložen. Obrestoval se bo tako, da bodo pridelovali po desetih letih za 45% več žita v primeri s povprečnim pridelkom v petletnem povprečju od 1947 do 1951, dalje industrijskih rastlin celo za 98% več, površine s krompirjem vred za 101% več, krmskih rastlin pa celo za 200% več. Iz tega, da se bo tako zelo povečal pridelek krme, tudi spoznamo, kako skladno so posamezne kmetijske naloge po načrtu povezane med seboj. Živinoreji torej načrt posveča prav tako primerno pozornost kakor poljedelstvu. Toda živinoreja sama na sebi ne more napredovati, če se primerno ne preusmeri poljedelstvo.

Marsikdo se bo seveda vprašal, kako bo mogoče tako zelo povečati pridelek v poljedelstvu. Kako pa naj dosežejo to, če ni mogoče povečati setvene površine. V načrtu ne računajo toliko s povečanjem površine rodovitne zemlje, kakor z zboljšanjem zemljišč — s povečanjem pridelka z boljšim obdelovanje zemlje, z večjo porabo gnoja in umetnih gnojil, z učinkovito zaščito rastlin, z namakanjem in osuševanjem zemljišč itd. Po načrtu bodo v Jugoslaviji čez deset let namakali približno pol milijona hektarov zemljišč. To pomeni, da pridelovalci poslej ne bodo tako zelo odvisni od vremena in da suša ne bo mogla povzročati tako velike škode kakor n. pr. v nekaj letih po drugi svetovni vojni.

Največ zemlje bodo namakali v Vojvodini, kjer je tudi mogoče še zelo mnogo doseči, da se poveča hektarski pridelek, ki je zdaj razmeroma zelo majhen. Največje delo, ki bo terjalo tudi največ stroškov, je zboljševanje zemlje (melioracija) v zvezi s kopanjem velikega prekopa Donava-Tisa-Donava z graditvijo jezov, nasipov, črpalnih naprav, elektrarn itd. Ta dela so se že začela. S temi deli se bo zelo povečala rodovitnost okrog pol milijona hektarov zemlje v Vojvodini. Računajo, da bo treba za to 175 milijard dinarjev.

Na povečanje kmetijske proizvodnje bo v prihodnjih desetih letih zelo vplivala tudi uporaba strojev in sploh sodobnih sredstev za pridelovanje. Stroški za nakup strojev ne bodo majhni, saj bodo potrebovali čez deset let okrog 40.000 traktorjev in prav toliko kosilnic, 81.000 sejalnikov, pa tudi že precej velikih in najdražjih kmetijskih strojev, kakor so kombajni, ki bi jih naj delalo na vojvodinskih poljih 4000. Računajo tudi z uvedbo 2000 strojev za trganje koruze. Na prvi pogled se zdi, da bo to velik skok iz zaostalega kmetijstva, ki je ponekod še nedavno uporabljalo lesene pluge. Vendar v desetih letih po številu kmetijskih strojev še ne bodo dohiteli naprednejših kmetijskih dežel, čeprav se bodo uvrstili med kmetijsko razvite evropske države.

Napredek vseh kmetijskih strok je neposredno ali posredno odvisen od proizvodnje umetnih gnojil in gnojenja sploh. Zdaj je proizvodnja domačih tovarn v primeri s potrebami še zelo majhna, n. pr. industrija daje le okrog 23.000 ton dušičnih gnojil na leto, čež deset let pa bi jih naj izdelovala celo 350.000 ton. Proizvodnja fosfornih gnojil bi se naj povečala od 33.000 na 650.000 ton.

Ceprav je za živinorejo namenjenih mnogo manj investicij, okrog 58 milijard din, vendar je to ena največjih vsot za napredek kmetijstva po velikem načrtu. Stalež goveje živine se bo precej povečal, zlasti molznih krav. To bo mogoče doseči med drugim tudi s tem, da se bo zmanjšalo število konj; konje bodo še bolj spodrinili stroji in za govejo živino bo že zaradi tega več krme. Razen tega bo pridelek krme mnogo večji, razvila se bo industrija močnih krmil in povečala se bo krmska osnova, zlasti, ker bodo pridelovali več krme na poljih. Seveda bo napredovalo tudi travništvo. Stevilo govedi bi se naj po načrtu povečalo za 13% v primeri s številom leta 1951, število ovc za 30%, prašičev za 32% in perutnine za 52%. Računajo, da se bo število konj lahko brez vsake škode zmanjšalo približno za petino.

Seveda ne gre le za napredek glede na stalež živine. Storjeni bodo ukrepi, da se bo povečala proizvodnost živine — predvsem govedi. Računajo, da se pridobivanje mleka lahko poveča za 80%, mesa za 43%, masti za 30%, volne za 52% in jajc celo za 95%.

V Sloveniji se tudi zelo zanimajo za napredek sadjarstva in vinogradništva, zlasti še, ker je nujna naloga obnoviti izčrpane vinograde in uničene sadovnjake. Za sadjarske in vinogradniške naloge je določenih 58 milijard din, torej toliko kakor za živinorejo.

Posredno bodo sadjarstvo in vinogradništvo kakor tudi živinorejo in poljedelstvo z vrtnarstvom pospeševale tudi predelovalnice, večje ali manjše tovarne živilske industrije ali drugih strok. Tako bodo po načrtu gradili sodobna skladišča s hladilnimi napravami za sadje, meso in druga živila, ki se sicer hitro kvarijo.

Z uresničenjem velikega načrta bodo dosegli, da se bo zelo dvignila življenjska raven vsega prebivalstva in seveda tudi kmečkega. V primeri z leti od 1947 do 1951 bodo pridelovali za petino več pšenice, živilska industrija bo dajala za 60% več sladkorja, živinoreja pa za 55% več mleka za prehrano domačega prebivalstva. Z obnovo sadjarstva bodo pa dosegli, da se bo poraba sadja na prebivalca povečala povprečno na 93 kg na leto, medtem ko je leta 1951 povprečje znašalo 64 kg.

Na Martinovem sejmu na Proseku so prodajali tudi mlade pujske. Vendar je bila cena za njih v primeri z lansko zelo visoka saj so za 5-6 tednov stare pujske zahtevali okrog 7000 lir

BOJ PROTI UNIČEVALCEM KMETIJSKIH PRIDELKOV

Zračni paraziti

Proučevanje sistemov za kontrolo in preprečevanje preseljevanja škodljivega mrčesa - Afid najškodljivejši mrčes

II.

V Veliki Britaniji ni lahko kontrolirati poletov afidov na dolge razdalje, ker ne morejo ujeti tako velikega števila primerkov, ki bi jamčilo, da bodo nekatere izmed njih ponovno ujeli v kakem drugem kraju. Na drugih ozemljih, kjer puščave in morja ločijo kraje, kjer se mrčes razmnožuje, od področij, ki jih bo okužil, lahko bolj natančno opazujejo njegovo gibanje. Zato smo v Veliki Britaniji posvetili večino proučevanj vertikalni porazdelitvi afidov, ker je upravičena domneva, da se najdaljši poleti vršijo v velikih višinah. Iz teh proučevanj se lahko mnogo naučimo. V višino usmerjeni zračni tokovi nosijo afide v znatne višine, saj so nekatere ujeli v višini 4.000 in še več metrov, in mnogokrat jih veter prenaša več sto kilometrov daleč, ne da bi zaradi tega izgubili sposobnost, da se razmnožujejo in hranijo. Najdaljša njihova pot, ki so jo lahko zasledovali je znašala približno 1250 km čez morje. Čim bolj se raziskavanja povzpenjajo v višino, tem manjše postaja število ujetih primerkov; pri 600 metrih višine je težko najti dvojico afidov v zračnem prostoru, ki je tako velik kot kaka normalna soba. Na splošno, razen izjem seveda, so afidi tako razpodeljeni, kot da bi bili popolnoma pasivni. In za znanstvenike je spodbujajoče, da na podlagi že ugotovljenih podatkov z razmeroma preprostim matematičnim številom lahko ugotovijo, koliko žuželk je verjetno v raznih višinah. Čeprav je število mrčesa v velikih višinah verjetno zelo omejeno, lahko skupno število afidov, ki letajo po zraku, zajame naravnost fantastičen obseg. Ob ugodnih vremenskih pogojih lahko najdemo v 600 metrov visokem zračnem stebru, ki pokriva približno en kvadratni kilometer in pol, več kot dva milijona afidov in drugih škodljivih žuželk. Večina od njih je le malo nad kronami najvišjih dreves in če bi ostale v zraku, bi ne delale preglavic. Afidi pa ne ostanejo v zraku, ampak se vsak dan bolj ali manj redno spuščajo na zemljo, čeprav še ne vemo zakaj in kako. Nedvomno prinašajo nekatere na zemljo zračni tokovi, druge pa se verjetno spuščajo, ker jih je dolgo letenje verjetno utrudilo in izčrpalo.

Radi bi vedeli, koliko časa afidi lahko letijo in koliko časa ostanejo še v zraku, ko nehajo leteti, ker je od teh činiteljev odvisno trajanje poleta pod silo vetra. Iz dosedanjih opazovanj lahko sklepamo, da ponoči leti le majhno število afidov, to je približno ena tretjina njihovega skupnega števila. Vsekakor pa lahko zaključujemo, da moramo ne glede na težkoče, s katerimi je povezano proučevanje poletov mrčesa na dolge razdalje, ugotoviti še mnoge neznanke glede njihovega v višino usmerjenega gibanja. Napačno bi namreč bilo, če bi zaradi dejstva, da so afidi šibki in da jih veter lahko prenaša sem in tja, domnevali, da je proces njihovega razprševanja popolnoma mehaničen in da je odvisen samo od meteoroloških činiteljev. Za začetek poleta in, kar je morda še važnejše, za pristanek in namembni kraj, če o njih že ne odločajo afidi sami, so prav gotovo odločilni biološki činitelji lastni tem žuželkam, ki jih ni imeti za mrtve stvari, katere nimajo lastne volje. Zdi se, da so za nagon, da se začno seliti, odločilni fiziološki pogoji, ki niso popolnoma odvisni od bolj ali manj ugodnih atmosferskih pogojev. Tudi značilnosti poleta samega, to je ali je kratek ali dolg, so odvisne od bioloških lastnosti, med katerimi je morda starost žuželke. Nekaj vsekakor drži: pri značilnostih poleta, tako ob začetku kot ob koncu preseljevanja, je opaziti različne plati, ki so povezane s problemi, kateri se med seboj razlikujejo. Zato je treba te probleme proučevati z različnih vidikov in se z individualnega stališča ter ne s stališča množičnega oksodusa poglobiti v življenjski način mrčesa in, imenujmo jih «aerodinamične» lastnosti legij krilatih napadalcev. Tako moramo na primer dognati, če potrebujejo afidi ob svojem pristanku mirno ozračje, kot ga potrebujejo ob začetku poleta in če jim dajejo različne rastline ali različni načini obdelovanja (redko ali gosto, v vrste ali v skupine posejane rastline) večjo ali manjšo zaščito in če so torej možnosti za okužitev nasadov večje ali manjše.

Milijoni afidov in drugega mrčesa letijo ali jih prenaša veter nad polji. Mnogi ne bobo našli ugodnega zatočišča za razmoževanje, drugi pa bodo prav gotovo našli zanje primerne rastline. Večkrat se spuščajo na obdelana polja v strnjenih nepreglednih vrstah in okužijo ter požro vse, kot pravcata krilata šiba. Ko bomo obogatili naša dognanja o teh poletih in o večji ali manjši nevarnosti, ki jo predstavljajo za nasade, bomo s primernimi merami poskrbeli tudi za uspešno borbo proti tem škodljivcem.

Afidi pa so samo ena izmed mnogih vrst mrčesa, katerega število pa kljub temu predstavlja le majhen del vseh znanih žuželk. Tudi žuželke, ki niso škodljive, letijo in jih prenaša veter; nekatere pridejo na svoj cilj, druge pa iz različnih vzrokov poginejo, še preden ga dosežejo. (KONEC)

ZELO VAŽNO POGLAVJE V DELU NAŠIH ŽIVINOREJCEV

Kako krmimo živino ob prehodu od zelene na suho krmo

Važnost redne prebave in izkoriščanja krme za živino - Prehod moramo izvesti polagoma - Na vsako krmilo je treba žival privaditi

Cas je prišel, ko gre živina k jaslim. Ne bo odveč, če si nekoliko ogledamo, kako krmimo živino.

Vedeti moramo, da redno krmljenje zelo pripomore, da živina krmila dobro izkorišča; pri nerednem krmljenju se to ne zgodi, pa čeprav krmimo živino v zadostni meri in z dovolj redilnimi krmili. Ce torej hočemo, da nam bo živina donašala čim več koristi, jo krmimo redno in upoštevajmo pri tem naslednje.

Redno prebavo in izkoriščanje krme pospešujemo najbolj, če krmimo živino o pravem času in če ima živina pri prebavljanju dovolj miru. Krmimo pa dvakrat ali trikrat na dan. Vedno bolj prodira mnenje, da je bolj naravno in zaradi tega tudi bolj pravilno dvakratno kot pa trikratno krmljenje. To nam posebno dokazuje tudi živina, ki se na dobrem pašniku dobro in do sitega napase dvakrat na dan, zjutraj in zvečer, drugače pa miruje. Isto, opažamo tudi pri divjih živalih (jelen, srna, divja koza itd.). Pri dvakratnem dnevnem krmljenju pokladajmo krmila od 6. do 8. ure in od 17. do 19. ure. Pri trikratnem krmljenju na dan začnimo krmiti živino ob 5., 11. in 18. uri. Trikratno pa tudi dvakratno krmljenje na dan prija goveji živini, konjem, ovcam, kozam in prašičem. Izvzeti moramo samo prav mlade živali. Tako naj na primer sesajo teleta do dveh tednov starosti vsaj štirikrat dnevno, od tedaj dalje pa najmanj do pol leta je treba dnevno krmiti teleta po trikrat na dan in šele nato jih lahko začnemo polagoma krmiti po dvakrat. Pri pitalni živini, posebno pa pri pitalnih prašičih, ki potrebujejo za pitanje obilo miru, dosežemo z dvakratnim dnevnim krmljenjem boljše uspehe. Pri vsakodnevnem krmljenju pa je treba živino nakrmiti do sitega.

Seno, otavo in druga podobna krmila dobro pretresemo, da odpade ves prah, preden jih spravimo v hlev. Mnogo prahu in raznih glivic je posebno v takšnem senu, ki je pri sušenju in spravljanju trpelo zaradi neugodnega vremena. To seno dobro pretresemo že v skednju ali drugod, preprečimo, da se hlevski zrak pri krmljenju ne napolni s prahom.

Seno in otavo pokladamo celo, slamo pa navadno zrezano v rezanico. Vsa krmila pokladajmo suha, ter takšna krmila živina bolje prežveči in naslini. Le močna krmila pomočimo ali poškropimo z vodo, in sicer toliko, da se ne prašijo in da jih žival ne razpiha. Da konji in prežvekovalci močna krmila bolje izkoristijo, pomešajmo med nje rezanico.

Vsa krmila, pokladajmo po določenem redu. Prežvekovalcem pa tudi konjem pokladajmo najprej močna krmila, potem korenje, repo in peso, nato seno ali otavo in slednjič slamo. Vedno pa dajmo prihodnje krmilo živini v jasli šele tedaj, ko je prejšnje že popolnoma pojedla. Čeprav pokladamo živini samo seno, razdelimo tudi vsaki živali namenjeno seno v tri odmerke ali porcije. Ko je pojedla prvi odmerek sena, ji dajmo drugega in ko je pojedla tega, ji damo v jasli še tretjega. Tako dosežemo, da žival bolj počasi in raje žre, da ne izbira in ne razmetuje krme, da je ne ugreje z dihanjem in ne zmoči s slino, s čimer jo napravi neokusno in jo potem le nerada ali pa sploh več ne žre. Vprežnim konjem privoščimo za vsako krmljenje 2 do 2 1/2 uri, vprežnim volom pa vsaj tri ure časa in odmora. Na splošno moramo računati tudi s tem, da imajo prežvekovalci dovolj časa za prežvekovanje.

Prehod od ene krme k drugovrstni izvedemo polagoma. To ne velja samo za prehod od suhega k zelenemu krmljenju, ali od zelenega k suhemu, temveč za vsako menjavo krmil sploh. Na vsako novo krmilo je treba živali polagoma privaditi. To tudi v primeru, če preidemo od ene vrste sena k takšni vrsti, ki je po kakovosti različna od prejšnje. Enako moramo ravnati tudi pri krmljenju okopavin, močnih krmil, pri menjavi in pripravljanju krmil itd. Vedno je treba živino polagoma odvaditi od one krme, ki jo hočemo ali moramo nehati krmiti, in jo privaditi na krmo, ki jo hočemo krmiti. Cim različnejša so krmila, tem dalj časa mora trajati odvajanje od sedanjega krmila in privajanje na novo krmilo. Vsaka prehitra menjava krmil zelo slabo vpliva. Krave molznice zgubijo mleko, pitalna in mlada živina pa na teži. Navadno preteče precej časa, da pridejo živali zopet k mleku, se pravi, da dosežejo prejšnjo težo. Za proizvajanje mleka, mesa, tolšče itd. je izgubljena v takem primeru vsa krma, ki jo dobiva žival od začetka prenagle menjave pa do takrat, ko doseže zopet ono množino mleka ali težo, ki jo je imela pred menjavo.

K rednemu krmljenju spada tudi sol in klajno apno. Pridatek obeh je zlasti potreben, če krmimo živino s takšnimi krmili, v katerih je malo omenjenih rudninskih snovi. Največ soli in klajnega apna potrebujejo mlade, mlečne in breje živali. Konj potrebuje na dan 15 do 30 gramov fosforovega kislega apna, žrebe in tele 8 do 15 gramov, mlado in odraslo govedo 25 do 40 g, pitani vol 40 do 50 gramov, ovca, koza in prašič 10 do 20 gramov, prašiček in jagnje 3 do 6 gramov, mlada perutnina na dan in glavo 1/2 do 1 gram in odrasla perutnina 1 do 2 grama. Soli pa potrebujejo: konj dnevno 15 do 25 gramov, mlado govedo 10 do 20 gramov, mlečna (breja) krava 20 do 50 gramov, vprežni vol 30 do 40 gramov, pitalni vol 40 do 70 gramov, prašič in ovca 4 do 8 gramov, koza 10 gramov, perutnina 1 do 2 grama na glavo in dan.

Zivali napajamo nekoliko pred dokončanim ali šele po dokončanem krmljenju. Za napajanje živine je najboljša le čista, sveža, primerno topla voda, ki ima 10 do 14 C. Premrzle vode živali ne pijejo rade ali pa jo pijejo premalo.

Po vsakem krmljenju je treba temeljito osnažiti jasli in vso posodo, ki smo jo rabili pri krmljenju in napajanju. Za to čiščenje rabimo ščet ali metlo in vodo. Dobro je, ako vsaj nekajkrat v tednu rabimo za to čiščenje tudi vročo vodo. Po krmljenju ne pozabimo dobro osnažiti živine, kajti redno snaženje živine tudi mnogo pripomore k dobremu izkoriščanju krme.

OKNO V SVET KMETIJSKIH NOVOSTI

KOSTANJ — VAZNO KRMILO

Večinoma dobi živina v sedanjem času preveč razne zelene krme, katero ne utegnemo ali pa ne znamo konzervirati za zimski, suhi čas. Zaradi tega je vse govedo sedaj več ali manj driskavo. Škodljivo drisko pa lahko preprečimo s čreslovino divjega kostanja. Treba je živino nanj samo navaditi. Kravam ga damo na dan lahko po 2.5 kg, mladi živini, ovcam, kozam in svinjam po 1/2 kg. Da omilimo učinek čreslovine in zapiranja, stolčeni ali zmleti kostanj kake tri dni izlužimo v vodi. Tudi s kuhanjem delovanje čreslovine ublažimo.

Ako bi hoteli večje množine kostanja hraniti za poznejši čas, bi ga morali plitko zasuti in prelopatiti.

Redilna vrednost kostanja je po škrobni vrednosti ali pitovni sposobnosti skoraj enaka ječmenu.

JOD ZA PREHRANO ZIVALI

Neki svinjerejec v Ameriki je imel v teku enega leta v svoji čredi 50 mrtvih gnezd. Veterinarski oddelek univerze v Illinoisu je ugotovil, da je bil vzrok tako velikega pogina pomanjkanje joda v prehrani plemenskih svinj.

Da bi svinjerejec preprečil pogin prašičkov, je mešal med hrano plemenskih svinj določene količine joda in s tem preprečil vse nadaljnje izgube. Jod lahko dajemo živalim v obliki čistih jodnih soli ali pa sredstev, ki jih predpiše veterinar in jih pomešamo med hrano.

Tudi suhe robe ni manjkalo na Martinovem sejmu na Proseku

GLAS NAŠIH VASI

PREČNIK

Ker čitamo v «Primorskem» kako se vasi nabrežinske občine odzvale v zadevi nameravane angloameriške «rešitve» tržaškega vprašanja, naj povemo, kaj pravijo o tem Prečenci. Najprej moramo povedati, da je vas razdeljena na tri politične skupine: na OF, demokracijo in Kominform. Dočim pristaši OF dosledno izražajo svoje mišljenje v smislu načel Osvobodilne fronte, so pripadniki demokracije nekam zaprti in zbegani, čeprav spoznavajo zgodovinsko utemeljenost naše napredne borbe, našo povezanost z matično državo Jugoslavijo in njeno tako enotno in odločno borbo za naše pravice. Počasi se bodo tudi oni odločili za večjo aktivnost, ker so nas dogodki pomaknili na točko, kjer se je treba odločiti. Ali — ali! Ali ptič ali miš, za ali proti! Za igre pol ptiča pol miši so časi minili. Kar se tiče kominformistov, je pri nas tako kot drugod: ene bi lahko uvrstili v stotnijo «naprej ne vem, nazaj ne smem», dočim se pri drugih oglašajo razum, razsodnost, čut pravičnosti i. p. Za sedaj je to dovolj.

SESLJAN

Cuječe okò je moglo pri nas v zadnjih dveh tednih prejšnjega in v prvih dneh tega meseca opaziti marsikaj, kar prej nismo videli. Sumljivih naznanih figur z južnoitalijanskim narečju je bilo precej. Ker pa imamo dober nos, smo nekatere izmed njih, kot na pr. nekega karabinjerja, nekdanjega «purša» zloglasnega fašističnega generala Diamantija, tudi spoznali in to tudi glasno izrazili, na kar jo je mož popihal. Vprašali smo se, kaj da išče tod ta svojat in sklepali, da to ne diši po dobrem. No, dnevi okrog 4. t. m. in kri po tržaških ulicah so nam dali dovolj točen odgovor in natančno pojasnili nam in vsemu svetu, da so se nameravali polastiti te naše zemlje. «Ta bot jim ni ratala», pravijo domačini. Jim ni, a jim tudi ne bo, ker imajo gnile možgane, srce in dušo in ne vedo več ločiti krivice od pravice, svoje od tujega, staro od novega ali preteklosti od sedanjosti ter mislijo, da je njihova zvita diplomacija še vedno vsemogočna kot je bila nekoč. Tempi passati, gospoda v talarju, fraku in klaku! Naši bratski jugoslovanski narodi poznajo bolj učinkovito in — ker gre za obrambo njihovih in seveda tudi naših pravic — tudi pošteno sredstvo. In to bo, če bo treba, znalo imenitno prekrižati vaše peklenske nakane.

Kakšno je razpoloženje pri nas vidimo lahko iz medsebojnega razgovora vaščanov. Razen nekaj poturic, ki so že davno pretrgale vse vezi s svojim narodom, so vsi vaščani poštene misli in odločno odklanjajo Italijo. Kaj bi je ne, ko pa smo že dovolj okusili njene dobrote in dobro vemo, da bi nam sedaj nudila še bolj trde in obrane kosti. «Rajše kot, da bi prišla ta golazen v moj dom, zažgem hišo in grem», je rekla mati dveh otrok. Tudi tista, ki so bili v naši borbi doslej bolj brezbrižni, so zadnji dogodki razgibali in vedno bolj spoznavajo, da je naša sreča edino nova Jugoslavija.

CEROVLJE

Ker radi objavite novosti iz naših vasi, se spet oglasimo tudi mi. Če bi hoteli poročati o krušni zadevi, bomo kratko rekli tako-le. Zaslužek, ki ni bil niti doslej povoljen in siguren, se vedno bolj krči in manjša naše dohodke. Letina sicer ni bila slaba, a nam ni mogla in ne more nikoli dati toliko, da bi se mogli odpovedati zaslužku. Račun je lahek: žitni pridelek (ječmen, oves, pšenica) okrog 170 kvintalov, krompirja okrog 200 kvintalov skromna količina koruze in ajde; vinski pridelek dosega mogoče okrog 60 hl. Še največ se oslanjamo na mlečni pridelek (30 krav). To je v glavnem vse, kar premore vas s 40 številkami. Seveda bi bil dohodek z naših kmetij lahko večji, a je tudi pri nas tako kot je manj ali več tudi drugod: življenje se je tako zasukalo, da je izzvalo in še izziva velike potrebe, ki jih moremo utešiti samo s takšnim ali dragačnim nepretrganim zaslužkom. Tudi zemlja malo da. Ni pa temu kriva toliko ona sama, temveč smo bolj krivi mi, ker ne sodelujemo z njo dovolj razumno. Pravzaprav nosijo prvo in največjo krivdo tisti, ki so dolžni nam pomagati in nas učiti v kmetijski stroki. Kaj so nam dali v petindvajsetih letih in kaj odkar smo na STO? Ničesar! In potem naj se še čudijo, če smo vsi proti italijanskemu škornju! Kateri kozel bo silil v lasten prepad?! Kateri delavec bi rad na cesto ali s trebuhom za kruhom neznano kam? A brihtne glave s škornja pošiljajo k nam svoje južnoitalske propagandiste (tako je bilo v soboti, 7. t. m. zvečer), ki naj nas prepričajo, da spada ta naša zemlja k Italiji. Mi smo temu drznežu povedali, kar mu je šlo. Naj se zahvali naši mirni krvi, če se mu ni pripetilo kaj hujšega in smo ga samo izročili policiji. Želimo, da bi se spet ne srečali s takimle raztrgancem.

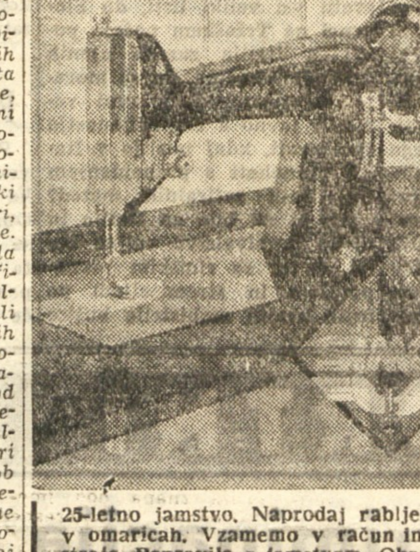
Nedavno sta prišla v bližino naše vasi dva mala kopitarčka, ki sta bila pomotoma zašla na naše ozemlje. Peljali smo ju do meje in jih izročili *našim*. Naša mladina, od šolske do odrasle, ki je tako navdušena za Jugoslavijo in njeno vojsko, bi bila srečna, če bi mogla dnevno izkazovati Titovim hrabrim borcem, tem našim najbolj zanesljivim čuvarjem, čim več uslug.

Eno nalivno pero v dar
STARŠI! ŠOLARJI!
Kdor si nabavi vse šolske potrebščine v
PAPIRNICI - TISKARNI
U. BERNARDI - Ul. Mazzini, 44
TEL. 93-667

dobi v dar eno dobro nalivno pero
VSE ZA ŠOLO PO ZMERNIH CENAH
NALIVNO PERO BERNUM JE NAJBOLJŠE OD VSEH DOSEDANJIH SAMO ZA 1.000.- LIR - 1 LETO JAMSTVA

KAROSERIJA
BEMBIČ
izvršuje vsa popravila avtomobilov in predeluje karoserije
Trst, Ul. Cologna 48 - tel. 52-32

ČEVLJE dobre in poceni
dobite za velike in male v trgovini
Josip Trevisani
TRST, Ulica Vasari 10 tel. 69661

STARA IN ZNANA TVRDKA

TULIAK RODOLFO
ki se je preselila v Ul. della Guardia 15
tel. 95089
z zadovoljstvom obvešča svoje odjemalce, da ima na razpolago novo vrsto šivalnih strojev svetovne znamke
SIMCA
s križnim šivom za gumbnice, pritrjevanje gumbov in čipk ter vezenje brez okvira.
25-letno jamstvo. Naprodaj rabljeni poglobljivi stroji in v omaricah. Vzamemo v račun in dobro plačamo rabljene stroje. Popravila z jamstvom. Obročno odplačevanje po 50 lir dnevno. Brezplačen pouk v vezenju.

MOTOM 48 CCM

Cudoviti motorček, ki vas pelje povsod. Prodaja na obroke do 18 mesecev. Pritikline in nadomestni deli za vse motorje, hitra popravila
Zastopstvo „Gilera"
MOSCHION & FRISORI
TRST, UL. Valdirivo 36
tel. 23-475

GEOMETER
izdeluje načrte za hiše in vile, zemljeknjižne in katastrske mape (tavolare) ter meri in preverja zemljišča. — Urnik pisarne od 17. do 19. ure. Brezplačne informacije in tehnični nasveti.
TRST - UL. CORONEO ST. 1/III - TEL. 5960.

Mizarji podjetniki kmetovalci!
Deske smrekove, macesnove in trdih lesov in trame nudi najugodneje
CALEA
TRST viale Sonnino 24 Tel. 90441

Krojačnica Petelin
NABREŽINA št. 145
izdeluje moške in ženske plašče, obleke, ženske kostime, po najmodernejšem zadnjem kroju.
CENE ZMERNE
Ima na razpolago veliko izbiro vzorcev najboljših tovarn.

ZASTOPNIK IN GLAVNA ZALOGA:
ZADR. KONZORCIJ TRGOVCEV Z JESTVINAMI
TRST - Ul. Valdirivo 3, tel. 50-34

TRST, nedelja 15. novembra 1953

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME jutranjih urah, pozneje najvišja temperatura v Trstu je bila 14 stopinj; najnižja pa 7 stopinj.

Vremenska napoved za danes: Precejšnja vlaga v zgodnjih jasno vreme. — Včerajšnja

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cona Trsta:** 17.00: Skozi Jugoslavijo v narodni pesmi. — **Trst II.:** 17.30: Slovenski oktet. — **Trst I.:** 15.00: Operne romance in dueti. — **Slovenija:** 15.45: Med kmečkimi pevci in godci. 20.00: B. Smetana: Prodana nevesta, opera.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

NE ZNAJO VLADATI MANJŠINAM

Zatiralci slovenskega ljudstva ne smejo dobiti novih ozemelj

Goriško ljudstvo pozdravlja borbo tržaškega prebivalstva proti uveljavljenju krivičnega sklepa 8. oktobra

Borbo tržaških Slovencev in vsega demokratičnega naprednega prebivalstva proti bipartitnemu diktatu od 8. oktobra o povratku Italije v Trst in cono A je mogoče pravilno razumeti le ob dejstvu, da je sedanja italijanska stvarnost, ravnanje uradne Italije s slovensko manjšino in podložnim razredom med tržaškim ljudstvom tako na slabem glasu, da si nihče ne želi, da bi to poskusil na svojih ramenih.

To je tista gonilna sila tržaških demokratičnih množic in predvsem Slovencev v njihovi borbi proti povratku Italije. Brez nje in brez globokega prepričanja bi ne bilo zlasti po slovenskih vaseh tako plebiscitarnega odpora proti bipartitnemu sklepu.

Neposredno je ta odpor na Tržaškem rodila politika povojne Italije. Povzročilo ga je nerazumevanje uradne Italije (ob splošni podpori ogromne večine italijanskih strank, ki se bijejo v sedanji politični rimski areni) za pravice slovenske manjšine v Italiji. V Beneški Sloveniji, našem najzapadnejšem delu slovenskega narodnega telesa, ki je slehernemu Slovencu tako pri srcu, kjer živi okoli 60 tisoč Slovencev, sploh ni slovenskih šol. To je dejanje, ki kriči v svet po obsodbi. Na Goriškem pa zapirajo slovenske šole (Krmin), izganjajo otroke optantov iz slovenskih šol itd., da bi dosegli uničenje slovenskega šolstva. Medtem ko na tak način strežejo slovenskim ljudem na Goriškem in v Beneški Sloveniji po življenju, pa se širokoustijo, da imamo vse pravice. Zakaj ne priznajo svojega diskriminacijskega ravnanja z nami?

Pripadniki slovenskega naroda vidijo v takem ravnanju italijanskih uradnih krogov tudi nekaj nerazumljivega, rekli bi lahko smešnega, kajti 80.000 Slovencev v Italiji je proti 47 milijonom Italijanov kapljica v morju in ne predstavljajo za italijanski red nobene nevarnosti, niti nevarnosti, da bi slovenska manjšina absorbirala italijanski narod.

Zakaj torej ves ta hrup okoli slovenske manjšine v Italiji, da danes o slabem ravnanju z njo govorijo v svetu vsi veliki listi, da Slovenci na Tržaškem hočejo povratka Italije zaradi njenih fašističnih metod, da se morajo jugoslovanski državni voditelji javno z zaskrbljenostjo spraševati, kdaj mislijo v Italiji prenehati s posnemanjem fašističnih zatiralnih metod?

Ali bi ne bilo za Italijo in njeno prebivalstvo veliko bolje, če bi se rimskim prenapetežem in stremiteljem po tujih krajih razbistrile butice in da bi prišli do spoznanja da je zaman na vse mogoče načine in celo s krvjo izsiljevati od Zahoda nove koncesije, cono A. Ali ne vidijo, da pri tem zahtevajo nekaj, kar ni njihovo, kar njihovo ne more biti. In končno, tu je tudi Jugoslavija, proti kateri je naperjena ost Rima, k njej naj se obrnejo, z njo naj se razgovarjajo in pogovorijo, če hočejo mir in dobre sosedske odnose, trgovanje in sodelovanje pri utrjevanju miru. Vsak poskus uresničitve imperialističnih teženj proti njenim interesom so računi brez krčmarja. Toda Jugoslavija je tam pripravljena rešiti po italijanski krivdi zaostreni spor na miren način. Socialistična država ne more biti napadalec.

Če je Rimu do mirne in pravične poravnave spora, potem je sedaj najugodnejši čas, da to dokaže s privolitvijo na konferenco in odpovedjo diktatu od 8. oktobra.

Poroka v Števerjanu

Preteklo soboto sta se v Števerjanu poročila Marija Cvetka Kumar in Bruno Stekar. Oba sta zavedna Slovenca, ki se zlasti marljivo udejstvujeta tudi v prosveti. Mlademu paru želimo tudi mi obilo sreče v novem življenju.

Zadnja pot Ivana Kacina

Včeraj so sorodniki in znanci pospremili na zadnji poti posmrtne ostanke Ivana Kacina, očeta naše delovne tovarišice Dorice Makuc. Pred hišo žalosti v Ul. Cravos so pevci zapeli «Vigred se povrne», potem pa je žalni sprevod odšel v stolnico, od tam pa na glavno pokopališče. Pri odprtem grobu so pokojniku pevci zapeli v zadnji pozdrav še eno žalostinko.

Pokojnik je bil med goriškimi Slovenci zelo znan. Svojčas je bil več let cerkveni pevovodja in organist. Umrl je v 72. letu starosti zaradi srčne bolezni.

Naj mu bo lahka domača gruda!

Tudi prizivno sodišče ga ni oprostilo kazni

Goriško kazensko sodišče je 11. julija obsodilo dr. Danila Turro pogojno na sedem mesecev zapora in šest tisoč lir globe, ne da bi mu kazen vpisali v kazenski list. Turra, doma iz Rima, je bil obsojen, ker si je prilastil 200.000 lir svoje zaročenke in ker je njej in njeni teti v Ločniku kratil osebno svobodo.

Turra je pred beneškim prizivnim sodiščem vložil priziv. Na procesu ga je sodišče spoznalo za krivega ter ga obsodilo na tri mesece zapora, vendar še vedno z zakonskimi olajšavami, ki jih je priznalo že goriško sodišče.

DEZURNA LEKARNA:

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna S. Giusto, Korzo Italia 106 - tel. 31-52; od 8. do 12, je dežurna lekarna Mantovan Korzo Verdi 17 - tel. 28-79.

POSLEDICE HUJSKAŠKE POLITIKE

V goriški trgovini vlada veliko mrtvilo

Prodaje na obroke so prenehale - Ljudje kupujejo le najbolj nujne življenjske potrebščine

V razgovoru s trgovci si je mogoče ustvariti najboljšo sliko, kakšno škodo povzroča sedanja vojna psihoza v Gorici. Ljudje so po večini mnenja, da je veliko bolje imeti denar kot pa blago. Zato danes v Gorici ljudje na splošno malo kupujejo. Morda kupijo tekstil ali obutev, malokdo ali nihče pa ne kupuje nepremičnin ali drugih pritiklin, ki so potrebne za opremo hiše, stanovanja in podobno.

Zato trgovci s takimi predmeti danes v našem mestu zelo slabo izhajajo, ker prodajo izredno malo. Prodaja na obroke je skoraj popolnoma odpadla.

Tudi trgovcem, ki kupujejo na debelo pri raznih podjetjih v notranjosti Italije, ne dajejo blaga drugače kakor proti takojšnjemu plačilu. Trimesečni rok za plačilo blaga praktično več ne obstaja. Vse trgovske kroge je zajela izredna previdnost. Nihče ne tvega, da bi ga to ne stalo preveč, morda celo kakšnega resnega gospodarskega pretresa, ki bi ga lahko imenovali tudi bankrot.

Do takega stanja je privedlo goriško gospodarstvo namerno zaostrojevanje političnega kurza do Jugoslavije s prvim in nekoliko kasneje drugim vojaškim ojačenjem državne meje z Jugoslavijo, s politiko diktatov, ki so vedno dovedli v slab položaj tiste, ki so se jih posluževali.

Sedanja avanturistična italijanska politika utegne imeti za naše mesto še vse hujše posledice, če bodo odgovorni ljudje še nadalje krepili vojno psihozo, odvzemali potne liste trgovcem, izvajali gospodarsko blokado okoli Jugoslavije itd. To je nož, ki reže samo na eno stran, in sicer po tistih, ki se ga poslužujejo.

Darilo podporni ustanovi

Trgovska zbornica v Gorici je te dni darovala občinski podporni ustanovi (ECA) 40 tisoč lir za nakup dveh postelj in 15 tisoč lir za podpore.

Upravni odbor društva se za prispevke iskreno zahvaljuje.

Nov vozni red avtobusov

Proga štev. 7:
TRAVNIK — PODGORA

Odhod avtobusa s Travnika po Ul. Oberdan, Korzo Verdi, Ul. S. Chiara, Drevoredu XX. septembra, Pevmski most, Ul. Brigata Cuneo, Ul. IV. novembra in Ul. Madonnina del Fante.

Ob delavnikih: odhod s Travnika: 7.10, 8.10, 11, 12.40, 13.30, 14.50, 17.40, 19.25, 21.30; odhod iz Podgore: 7.30, 8.30, 11.15, 12.50, 14.15, 15.15, 18.10, 19.40, 22.10.

Ob praznikih: odhod s Travnika: 8.45, 12.40, 14.15, 15, 16, 17, 18, 19.25, 20.40*), 21.40, 23.30; odhod iz Podgore: 9.35, 13.15, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 18.30, 20, 21.10*), 22.10, 0.20.

*) Avtobus vozi do Ločnika in nazaj.

Proga štev. 8:
TRAVNIK — PEVMA

Odhod avtobusa s Travnika po Ul. Carducci, Silvio Pellico, Katerinijev trg, Ul. Orzoni, Ul. Don Bosco, Pevmski most, Bellaveduta, Pevma.

Ob delavnikih: odhod s Travnika: ob 7.15, 8.10, 9.30, 12.40, 14.15, 17.20; odhod iz Pevme: ob 7.35, 8.30, 10, 13.10, 14.40, 18.

Ob praznikih: odhod s Travnika: ob 14, 15, 16, 18.30, 19.30, 20.30; odhod iz Pevme: ob 14.30, 15.30, 16.30, 19, 20, 21.

KINO

CORSO. 15: «Priznavam», C. Montgomery in A. Baxter.
VERDI. 15: «Plymouthski pustolovci», barvni film, L. Turner in V. Johnson.
CENTRALE. 15: «Pozdrave in poljube», P. Lemaire.
VITTORIA. 15: «Prebujenje dinozavra», P. Christian in P. Raymond.
KINO STANDREŽ. Danes ob 17, 19, 21: «Jutri bo prepozno», V. De Sica in A. Pierangeli.

Naš tedenski pregled

(Nadaljevanje s 3. strani)

občinskih volitvah in pri nadomestnih volitvah v kongres.

Ker je bil namesto umrlega Tafta v senat izvoljen demokrat Burke, je položaj zdaj tam za Eisenhowerja kaj neugoden: 48 demokratov, 47 republikancev in neodvisni republikanec Morse. Pri glasovanju bo torej moral odločati glas predsedujočega podpredsednika ZDA Nixona, seveda, če bo Morse vedno potegnil z republikanci. V predstavniški zbornici so se republikanci le za las izognili enakemu položaju, ker je demokratom spodletelo v Kaliforniji, vendar je republikanska večina (217:215) zelo pičla in negotova.

V Moskvi je po celi večnosti sovjetski zunanji minister Molotov napovedal tiskovno konferenco. Na njej ni povedal nič bistveno novega, temveč je v glavnem glosiral sovjetsko noto od 3. novembra. Rezultat: v odnosih med Vzhodom in Zahodom ostaja vse pri starem.

Medtem so na Zahodu le sklenili sklicati bermudsko konferenco treh ministrskih predsednikov, ki je bila to poletje zaradi Churchillove bolezni preložena in nato, kot se je zdelo, praktično tudi pokopana. Je pa tudi na novo sklicana konferenca, ki bi naj bila v decembru, še precej v zraku: Laniel se namreč zelo maje in Franciji grozi spet ena izmed tradicionalnih vladnih kriz, tako da utegne tretji partner za Bermude na lepem zmanjkati. Ker poročajo, da bodo na Bermudih govorili tudi o Trstu, si lahko obetamo, da se bo tržaško vprašanje še kar dolgo vleklo.

r. c.

ŠPORTNI DNEVNIK

Še diskriminacija kolonij včeraj na kongresu FIFA

Jugoslovanski, francoski in sovjetski predstavniki so nastopili proti nezaslišanemu predlogu, po katerem kolonije ne bi imele pravice biti direktni člani FIFA; predlog je propadel

PARIZ, 14. — Danes se je tu pričel ob navzočnosti predstavnikov 46 držav izredni kongres Mednarodne nogometne zveze (FIFA). Po uvodnih formalnostih se je pričelo pravo delo kongresa in že predlog o spremembi prvega člena statuta je zavzel z diskutiranjem ves dopoldan. Stari člen se je glasil: **Zveze kolonij in dominionov lahko v soglasju z zvezo matične države ostanejo podrejene zvezi te države ali pa se direktno včlanijo v Mednarodno nogometno zvezo (FIFA). Isto velja za države pod protektoratom.** Po novem pa naj bi se ta člen glasil: **Zveze kolonij ali dominionov ali pod protektoratom, — razen tistih, ki so že včlanjene v FIFA, — ostanejo podrejene zvezi matične države.**

Znano je, da je n. pr. jugoslovanska delegacija že odšla na pot z namenom, da na kongresu nastopi s popolnoma nasprotnim stališčem, kot je prišlo do izraza z novim predlogom. Zato je logično, da jugoslovanski delegat ni mogel ravnati drugače, kot da je nastopil proti temu diskriminacijskemu in za sedanje čase že kar neverjetnemu predlogu, kakor sta pred njim storila Francoz Delaynay in Rus Savin. Zelo dvomljivo slavo so si pa priborili Belgijec Seeddrayers, Španec Munoz Calero in Argentinec Carrioli, ki so si upali tak predlog zagovarjati. Za predlog je sicer glasovalo 27 delegatov, kar pa je premalo, ker se zahteva za spremembo statuta tričetrtinska večina navzočih delegatov. Angleški delegat se je vzdržal glasovanja. Ostal je torej v veljavi stari člen.

Tenis v Avstraliji

SYDNEY, 12. — V lepem vremenu se je pričelo teniško prvenstvo Novega južnega Walesa. V prvem kolu so moški dosegli naslednje rezultate:

Trabert (ZDA) - Meyer (Avstral.) 6:3, 6:4, 6:4; Grinda (Franc.) - Gee (Avstral.) 6:0, 6:0, 6:0; Hoad (Avstral.) - Radeord (Tasmanija) 6:3, 6:1, 6:4; Rosewall (Avstral.) - Parker (Avstral.) 6:1, 6:0, 6:0; Knight (V. B.) - McCarthy (Avstral.) 6:4, 3:6, 6:3, 6:1; Hartwig (Avstral.) - Parker (Avstral.) 6:2, 6:1, 6:3; Vic Seixas (ZDA) - Thomas (Avstral.) 6:1, 6:1, 6:2; Talbert (ZDA) - Gulley (Avstral.) - 6:2, 6:2, 6:1; Rose - Reilly (oba Avstral.) 6:1, 6:0, 6:1; Wilderspin - Bennet (oba Avstral.) 6:2, 6:3, 6:1.

Candy (Avstral.) - Grinda (Franc.) 4:6, 4:6, 6:1, 6:0, 6:0; Seixas - Newman (Avstral.) 6:2, 6:1, 6:1; Trabert (ZDA) - Knight (Vel. Brit.) 0:6, 6:4, 6:1, 6:3; Bromwich (Avstral.) - Webster (Avstral.) 6:1, 6:0, 6:3; Rosewall - Yates (Avstral.) 6:3, 7:5, 6:3; Wilderspin - Ryan (Avstral.) 6:1, 6:4, 6:4; Ayre (Avstral.) - Ribeiro (Hong Kong) 6:1, 6:1, 6:1; Hartwig - Bailey (Avstral.) 7:5, 6:1, 6:0; Hoad Regan (Avstral.) 6:1, 6:0, 6:1.

Dvojice: Seixas in Trabert - Hudson in Pryer (Avstral.) 6:1, 6:2, 6:0; Rosewall in Hoad - Andreson in Sheriff 6:2 6:1, 6:2.

SYDNEY, 14. — Vic Seixas - Candy 10:8, 7:5, 6:4. — Dvojice juniorji: Grinda in Gilmour (Avstral.) - Parker in Miller (oba Avstral.) 6:2, 2:6, 6:2, 6:2; Hoad - Emerson (Avstral.) 6:4, 6:2 6:2; Worthington (Nova Zeland.) - Gilmour (Avstral.) 6:3, 6:1, 6:1; Hartwig - Fraser (Avstral.) 6:3, 6:3, 6:3; Rose - Anderson (Avstral.) 6:2, 7:5, 6:3; Trabert (ZDA) - Bromwich (Avstral.) 2:6, 8:6, 8:10, 6:2, 6:3. (Bromwich je imel danes 35 let). Rosewall - Wilderspin 7:9, 6:0, 3:6, 6:4, 7:7 (prekinjeno zaradi teme).

Dvojice: Rose in Hartwig - O'Brien in May 6:2, 6:4, 6:2; Cand in Worthington - Yates in Pryer 6:4, 6:0, 6:1.

Gavilan še svetovni prvak

CHICAGO, 14. — Svetovni prvak srednjetežke kategorije Kubanec Kid Gavilan je branil naslov v dvoboju z Johnnyjem Brattonom. Zmagal je v 15 rundah. Bratton jih še svoj živ dan ni dobil toliko kot v tem dvoboju, vendar je do konca vzdržal.

Dinamo finalist

Končno je znan tudi drugi finalist jugoslovanskega nogometnega pokalnega tekmovanja. To je zagrebški Dinamo, ki je bil v torek pri izvajanju enajstmetrovk boljši od svojega nasprotnika BSK.

Prvo enajstmetrovko je izvedel Dinamo, Streljal je Benko, ki je z gotovostjo zadel mrežo. Za BSK je streljal Tasić, ki je izenačil.

Ker pri prvi izvedbi enajstmetrovk ni padla odločitev, je sodnik Podupski pozval kapetana moštev naj vnovič s kocko odločijo, kdo bo prvi izvedel nadaljnjo enajstmetrovko. Tokrat je bil to BSK. Streljal je Kaloperović, vendar je žoga letela čez prečko. Strel pa so morali ponoviti, ker se je Majerović odmaknil z gol črte. Ponoven Kaloperovičev strel je zadel prečko.

Tedaj je prišel na vrsto Dinamo. Enajstmetrovko je izvedel Mantula. Navijači domačih so trepetali ob misli, da bo zgrešil gol. Toda Mantula je mirno in prisebno streljal in žoga je potresla mrežo — 2:1 za Dinamo. S tem se je odločilo. Drugi finalist je Dinamo.

Kot znano, se je že prej plasiral v finale Hajduk z zmago nad Crveno zvezdo.

V Zagrebu je bila mednarodna košarkarska tekma med nemško študentsko ekipo iz Bonna in domačo Mladostjo. Zmagali so Zagrebčani s 56:21 (20:5).

Doberdobsko županstvo ne pozna dvojezičnosti

Zgodilo se je nekega dne na županstvu v Doberdobu. Prileta ženica bi rada prečitala neki papir na razglasni deski. Ker pa ni znala italijanščine, se je morala obrniti do pisca tega članka, da ji je raztolmačil, kaj je tam zapisano.

Že mnogo podobnih primerov je bilo na našem županstvu v Doberdobu, čeprav je to povsem slovenska občina. V naših občinskih uradih pa imamo razen enega nameščene samo italijanske uradnike, ki slovenščine ne poznajo in zato ne morejo priti z ljudstvom v neposreden stik. Res je, kar bo morda kdo ugovarjal, da uradnike nameša prefektura in bi se morali zato tja obrniti s pritožbo. Vendar pa bi bili oglasi na razglasni deski lahko tudi v slovenskem prevodu. To pa bi lahko uredila občina sama.

Kako naj se obračamo na višje oblasti z zahtevo dvojezičnosti in drugih manjšinskih pravic, če niti naši občinski možje ne poskrbijo vsaj tam, kjer je to mogoče? Pričakujemo torej, da bo občinska uprava to zadevo takoj uredila in ne bo treba našim ženicam sedaj na starost iskati tolmača za opravke na naši slovenski občini.

Slikar Jožef Tominc in nekateri njegovi portreti

(Nadaljevanje s 3. strani)

V tem delu (110.5 x 162 cm) je Tomincu uspel motiv družabnega sestanka s portretno tendenco. Namesto da skonstruira sprejemljivo shemo za trojni portret, je naslikal staro baronico z njenima nečakinjama, kako si strežejo s kavo na neki grajski verandi, katere ozadje je dovolj neorgansko sestavljeno iz morske in kopenske krajine. Vsa slikarjeva pazljivost in vsa njegova virtuoznost sta koncentrirani na figure, ki so podane z redko psihološko globino». Po nadaljnjem podrobnem opisu te slike omenja Mesesnel, da je v isti ljubljanski zbirki še cela vrsta Tominčevih portretov. Tako sta tam tudi portreta dveh Slovencev iz tržaške okolice. «V dveh poprsjih, izrezanih iz večjih slik, je Tominc upodobil vaškega župana Sancina in njegovo ženo (?), Sancin je napravljen v črno obleko in nosi odlikovanje, toda njegov obraz je zagorel od vročega primorskega sonca pri obdelovanju zemlje. Tominc je slikal ta portret z močno neposrednim občutkom, enako kot tudi potret Sancinove žene.

Iz najboljše Tominčeve dobe je portret nekega tržaškega trgovca, čigar ime se je dalo nekdaj prebrati na pismu v njegovi desnici. Portret je v glavnem delan v črnih tonih, samo glava, srajca in roka s pismom se uveljavljajo v temotni gmoti kot osvetljeni poudarki. Opis te slike zaključuje Mesesnel z ugotovitvijo, da je «ta portret poln umetniških vrednot in po pojmovanju ljudskega značaja najbližji zapadnemu slikarstvu».

«Poln družinskih reminiscenc je portret Ivana Tominca slikarjevega očeta. Stari gospod sedi v tradicionalnem naslanjaču pri mizi in z levo roko kaže tobačnico z miniaturo njegove pokojne žene. Tudi njo je slikal Jože Tominc in je shranjena v hiši Saše Santla, čigar prababica je bila. Stari Tominc, v najboljši obleki, in s kravato, kakršna je bila okoli 1850 že nekoliko staromodna, je naslikan pred šablonskim stebrom s tolikšno realistično zvestobo, da spominja na dela flamskih primitivcev. V njegovem dovolj trdem obrazu ni sledu klasične idealizacije, kajti njegove poteze govore o interesih zemlje, ki je na njej živel».

Mesesnel navaja še nekatere slike in pravi, da je še ta ali oni, morda tudi problematičen portret Jožefa Tominca, v drugih zasebnih zbirkah v Sloveniji in verjetno tudi v Zagrebu. V Beogradu se je pojavil tudi portret Petra Petroviča Njegoša in še drugi.

Članek je Mesesnel zaključil z naslednjimi besedami:

«V tem članku sem želel opozoriti na Tominčeva dela v naših zbirkah ne samo zaradi njihovega velikega umetnostnega pomena, ampak tudi zaradi kulturnozgodovinskih razlogov. Krog Tominčevih modelov je bil zelo velik in z njegovo slavo, ki so jo razglašali naročniki, se je vedno bolj širil v sosedne dežele. Kot rojen Slovenec je užival posebne simpatije Jugoslovanov in za našo kulturno zgodovino je velikega pomena, da se spoznamo z obliči naših znamenitih ljudi po portretih tolikšne umetnostne vrednosti, kot so to dela Jožefa Tominca. Z raziskovanjem v tej smeri pa bo njegova biografija izgubila sedanjo pristranost».

Dr. N. GIGLIA
ZDRAVNIK KIRURG ZOBOZDRAVNIK
Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. — Zdravi z najmodernejšimi sistemi.
Sprejema od 9. do 13. ure in od 15. do 20. ure.
TRST - Ul. Torrebianca št. 43 (vogal Ul. Carducci) - Tel. 71-18

AUTOMOBILE ODDAJA V NAJEM
za prevoz potnikov na STO in v inozemstvo
FRANC LIPOVEC
TRST - UL. TIMEUS ŠT. 4
Tel. 90296 - urad
Tel. 33113 - dom
CENE UGODNE

KOLESA, SIVALNE STROJE, RADIOAPARATE IN DRUGO dobite v veliki izbiri tudi na obroke v TRGOVINI
KNEZ WALTER
NABREŽINA, tel. 22523

«UNION»
Svetovno znana zavarovalnica od leta 1828 je v TRSTU, UL. VALDIRIVO 14 tel. 27512 - 5939.
Prokurator RAVNIK

PODJETJE brata ŠVARA
Elektromehanična delavnica za avtomobile in motorje
TRST - Ul. Giulia štev. 28
Telefon: 96-742

OGLASI in OGLAŠANJA
PRAVILNO OGLASANJE JE UMETNOST. KI POVZROČA POVPRAŠEVANJE.

KINO v Nabrežini
predvaja DANES ob 15.30, 17.30 in 20.30 uri, veliki barvni film
„Dva tedna ljubezni"
(«Due settimane d'amore»)
Prihodnjo sredo je na programu zelo zanimiv film
„MATA HARI"

BELTRAM
IMPORT ◆ Ul. Valdirivo 3/I tel. 69-91 ◆ EXPORT
Odpremlja hitro po najnižjih cenah darilne pakete za Jugoslavijo in druge države.
Pošiljajo se zdravila, tekstilno blago šivalni stroji, radijski aparati, harmonike, kolesa, vespe in sploh vse, kar je potrebno.
Tvrdka razpolaga z lastnim skladiščem v prosti luki (Punto franco) 2-a-21. Obrnite se osebno ali pismeno na naš gornji naslov.

AVTOPODJETJE **STAR**

Tovorni prevozi ◆ Tel. št. 5608 ◆ Osebni avtobusni prevozi
AVTOGARAŽA Z MEHANIČNO DELAVNICO
TRST - Ulica Moreri 7 - ROJAN

ZAHVALA
Včeraj smo spremili na njegovi zadnji poti k večnemu počitku na goriško pokopališče našega predragega moža in očeta
IVANA KACINA
ki je predvčerajšnjim po daljši bolezni preminil v starosti 72 let.
Vsem, ki so mu lajšali bol in ga spremljali k zadnjemu počitku, posebno pa še darovalcem cvetja in pevcem gre naša iskrena zahvala.
Zalujoči žena, hčerka in ostalo sorodstvo.

Batič Franc
KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA
TRST
Ul. F. Crispi 15
Telefon 95214

UVOZ IZVOZ
IVAN RIBARIČ
ZALOGA TRDEGA LESA IN GORIVA
URADI: UL. CRISPI TEL. 93-502
Skladišče: Ul. delle Milizie št. 17-18 - Tel. 96-510

KINO NA OPČINAH
predvaja DANES z začetkom ob 16. in JUTRI ob 18. uri

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6 III. nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20 — Telefonska številka 73-38 — OGLASI: od 8. do 12.30 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 25.- din. — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podružn. Gorica Ul. S. Pellico 1-II. Tel. 33-82 — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za FLRJ: Agencija demokratičnega inozem. tiska, Drž. založba Slovenije, Ljubljana, Stritarjeva 3-I., tel. 41-928, tek. račun pri Narodni banki v Ljubljani 606 - T 892 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ - Trst